ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Год выд. 33-і
№ 32 (1877)
21 красавіка 1964 г.
АЎТОРАК
Цана 4 кап.

НЯХАЙ ЖЫВЕ МАРКСІЗМ-ЛЕНІНІЗМ — ВЯЛІКАЕ ВЕЧНА ЖЫВОЕ РЭВАЛЮЦЫЙНАЕ ВУЧЭННЕ!

НЯХАЙ ЖЫВЕ СТВОРАНАЯ ЛЕНІНЫМ СЛАЎНАЯ КАМУНІСТЫЧНАЯ ПАРТЫЯ САВЕЦКАГА САЮЗА!

(З Заклікаў Цэнтральнага Камітэта КПСС да 1 мая 1964 года).

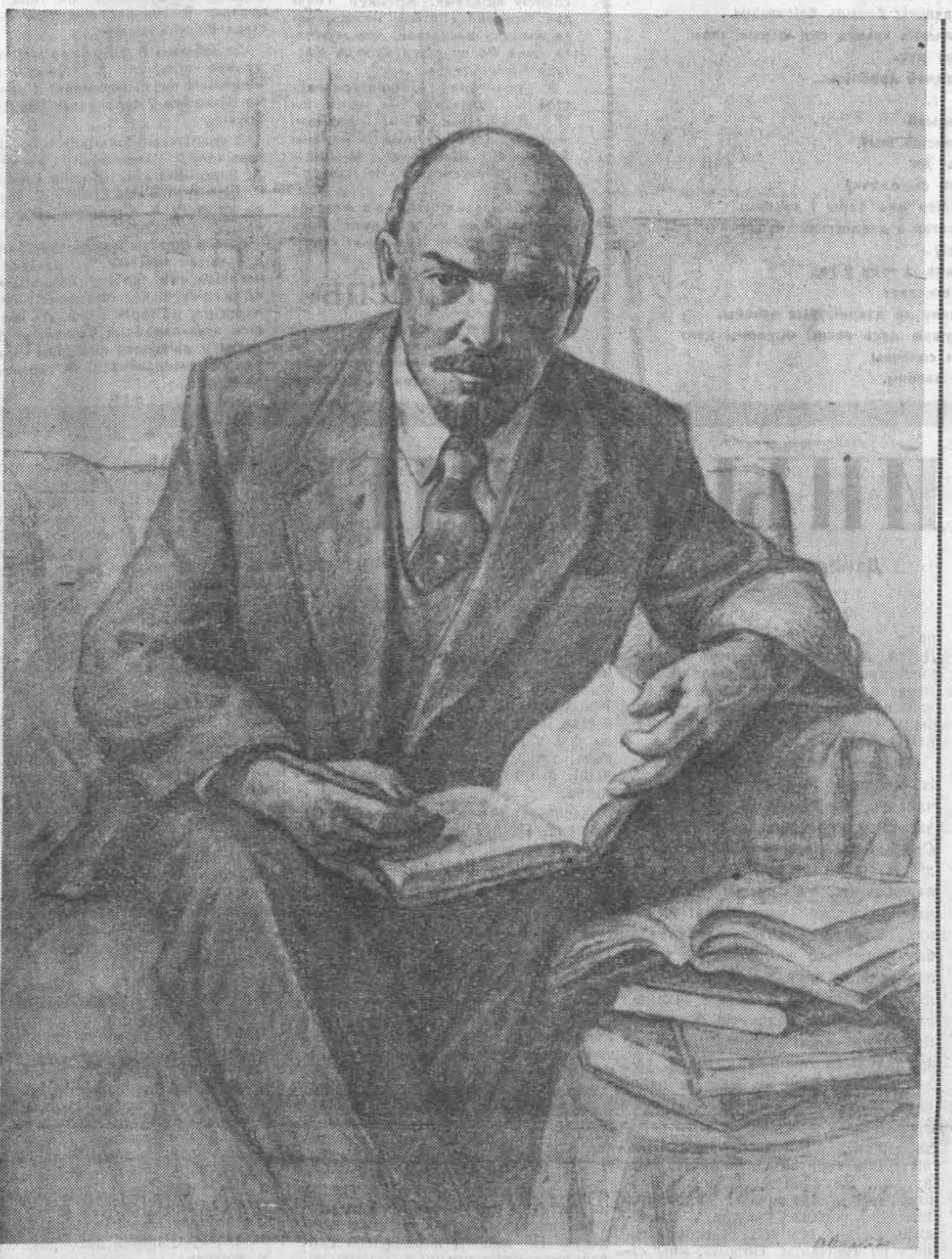

УЛАДЗІМІР ІЛЬІЧ ЛЕНІН

Малюнак народнага мастака БССР В. ВОЛКАВА.

НОВЫЯ СУСТРЭЧЫ З ІЛЬІЧОМ

Вобраз Уладзіміра Ільіча Леніна—геніяльнага мысліцеля, вялікага стратэга рэвалюцыі, заснавальніка Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, простага, сціплага чалавека на працягу дзесяцігоддзяў натхняе мастакоў кіно.

З часу першай спробы паказаць Леніна ў мастацкім фільме («Кастрычнік» Сяргея Эйзенштэйна, 1927 год) да нашых дзён створаны рад карцін, у якіх мы сустракаемся з Ільічом у розныя перыяды яго жыцця і дзейнасці. З поўным правам можна гаварыць аб стварэнні «Кіналенініяны».

Да 94-й гадавіны з дня нараджэння Ільіча кіналенініяна папоўнілася новымі цікавымі старонкамі. У аснову фільма «Сіні сшытак» рэжысёр Леў Куліджанаў паклаў аднайменную аповесць Эмануіла Казакевіча. У ёй расказана пра дні, праведзеныя Ул. І. Леніным у Разліве. У ролі Ул. І. Леніна ўпершыню выступае артыст Стаўрапольскага тэатра Міхаіл Кузняцоў.

Карціна «Імем рэвалюцыі», якая пастаўлена на студыі «Масфільм» рэжысёрам Генрыхам Габаем, пераносіць нас у напружаныя, поўныя хваляванняў і небяспечнасцей першыя месяцы існавання Савецкай дзяржавы. Героі яе—дзеці, якім выпадае шчасце сустрэцца з Леніным і Дзяржынскім, стаць актыўнымі ўдзельнікамі барацьбы за ўмацаванне Улады Саветаў. Вобраз Леніна ў фільме створаны Барысам Смірновым.

Творчая работа па стварэнню лeнініяны працягваецца.

На студыі «Масфільм» заканчваецца падрыхтоўка да здымак фільма «Ленін у Польшчы», які ставіць рэжысёр Сяргей Юткевіч па сцэнарыі драматурга Яўгена Габрыловіча. Гэты фільм будзе здымацца пры ўдзеле польскіх кінематаграфістаў.

На той жа студыі творчае аб'яднанне «Юнацтва» рыхтуе кіназборнік «Дзецям пра Леніна». Ён будзе складацца з некалькіх навел. Рэжысёр Юрый Озераў паставіць на «Масфільме» двухсерыйную карціну на аснове шырока вядомых п'ес Мікалая Пагодзіна «Крамлёўскія куранты» і «Трэцяя патэтычная».

У планах студыі «Ленфільм»— карціна «Першая бастылія», прысвечаная студэнцкім гадам Ул. І. Леніна, а таксама фільм «Залп Аўроры» аб днях Вялікага Кастрычніка.

Міхаіл БЯЛЯЎСКІ.
(АДН).

ВЕРНЫ ЛЕНІНЕЦ, СЛАЎНЫ СЫН САВЕЦКАГА НАРОДА

Усе савецкія людзі, мільёны нашых сяброў на ўсіх кантынентах зямнога шара сардэчна павіншавалі вернага ленінца Мікіту Сяргеевіча Хрушчова ў дзень яго 70-годдзя. Жыццё Мікіты Сяргеевіча—яркі прыклад рэвалюцыйнага служэння ленінскай партыі, роднаму народу. Сваёй нястомнай дзейнасцю на карысць нашай Айчыны і ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва таварыш М. С. Хрушчоў заслужыў глыбокую ўдзячнасць, павагу і любоў савецкага народа, працоўных усяго свету.

Раніцай 17 красавіка Першаму сакратару Цэнтральнага Камітэта КПСС, Старшыні Савета Міністраў СССР М. С. Хрушчову былі ўручаны ордэн Леніна і медаль «Залатая Зорка». Высокага звання Героя Савецкага Саюза М. С. Хрушчоў удастоен за выдатныя заслугі перад Камуністычнай партыяй і Савецкай дзяржавай у сувязі з 70-годдзем з дня нараджэння.

Узнагароды ўручыў ў Вялікім Крамлёўскім палацы Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнеў. Пры ўручэнні прысутнічалі кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, міністры СССР, дэлегацыі саюзных рэспублік.

Гарачымі, працяглымі апладысментамі сустрэлі прысутныя Мікіту Сяргеевіча Хрушчова, які ўвайшоў у залу разам з Л. І. Брэжневым.

Таварыш Л. І. Брэжнеў зачытвае Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Затым Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР звяртаецца да юбіляра з прамовай.

У зале ўспыхвае авацыя. І вось на грудзях Мікіты Сяргеевіча над трыма зоркамі Героя Сацыялістычнай Працы заззяла Залатая Зорка Героя Савецкага Саюза. Па старадаўнім рускім звычаі Л. І. Брэжнеў абдымае і тройчы цалуе М. С. Хрушчова.

Глыбока ўсхваляваны высокай урадавай узнагародай, той цеплынёй і сардэчнасцю, з якімі прысутныя на цырымоніі вітаюць яго, Мікіта Сяргеевіч падыходзіць да мікрафона і гаворыць прамову.

Сардэчная абстаноўка панавала 17 красавіка ў Георгіеўскай зале Вялікага Крамлёўскага палаца. Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР далі тут абед у гонар сямідзесяцігоддзя Першага сакратара Цэнтральнага Камітэта КПСС, Старшыні Савета Міністраў СССР таварыша М. С. Хрушчова.

Адзначыць слаўны юбілей прыйшлі партыйныя і дзяржаўныя дзеячы, сваякі Мікіты Сяргеевіча Хрушчова, прадстаўнікі грамадскасці і працоўных сталіцы, пасланцы ад усіх савецкіх саюзных рэспублік, зарубежныя госці.

Гарачымі апладысментамі сустракаюць прысутныя Мікіту Сяргеевіча Хрушчова і іншых кіраўнікоў Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, кіраўнікоў братніх партый і дзяржаў.

З цёплымі словамі прывітання выступае член Прэзідыума ЦК КПСС, першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР таварыш А. І. Мікаян.

Жыццё Мікіты Сяргеевіча, гаворыць А. І. Мікаян, гэта шлях барацьбы, перамог і ўзвышэння рабочага класа нашай краіны да сучасных вяршынь росквіту.

А. І. Мікаян чытае звернутае да М. С. Хрушчова агульнае сумеснае слова яго бліжэйшых саратнікаў, членаў Прэзідыума ЦК, кандыдатаў у члены Прэзідыума ЦК, сакратароў ЦК КПСС.

Мы, як і ўся наша партыя, увесь савецкі народ, гаворыцца ў сумесным слове, бачым у вашай асобе, дарагі Мікіта Сяргеевіч, выдатнага марксіста-ленінца, выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, міжнароднага камуністычнага руху, мужнага барацьбіта супраць імперыялізму і каланіялізму, за мір, дэмакратыю і сацыялізм.

У зале ўспыхвае авацыя, доўга не сціхаюць бурныя працяглыя апладысменты.

Потым з сардэчнымі прывітаннямі выступілі прадстаўнікі саюзных рэспублік, дзяржаўныя дзеячы зарубежных краін, савецкія вучоныя, кіраўнікі партыйных арганізацый, касманаўты, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый.

Выступаючыя адзначалі, што жыццё Мікіты Сяргеевіча, жыццё бальшавіка-ленінца з'яўляецца натхняючым прыкладам самааданага служэння партыі, працоўнаму народу. Сын рабочага і ў мінулым сам рабочы, М. С. Хрушчоў стаіць на чале гераічнай Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада. Ва ўсёй сваёй дзейнасці Мікіта Сяргеевіч праяўляе лепшыя якасці нашага слаўнага рабочага класа—бязмежную адданасць ідэям камунізма, найвялікшую працавітасць, глыбокае веданне справы, нястомную энергію і ініцыятыву, непрымірымасць да ворагаў.

У заключэнне сяброўскай сустрэчы слова бярэ М. С. Хрушчоў, горача сустрэты ўсімі прысутнымі.

Мікіта Сяргеевіч выказвае сардэчную падзяку ўсім прысутным за прывітанні і віншаванні.

Заканчваючы сваё слова ў адказ, таварыш М. С. Хрушчоў гаворыць:

— Дазвольце мне, таварышы і сябры, ад усяго сэрца яшчэ раз падзякаваць Цэнтральнаму Камітэту нашай партыі, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета СССР, Савецкаму ўраду за высокую ўзнагароду і сяброўскае прывітанне. Хачу запэўніць вас, дарагія таварышы, што я аддам усе сілы вялікай справе нашай партыі, барацьбе за перамогу ідэй марксізма-ленінізма. Будзем жа і далей, таварышы, дружна працаваць, умацоўваць адзінства нашых радоў, змагацца за мір ва ўсім свеце, за перамогу камунізма.

Дружнымі, гарачымі апладысментамі ўдзельнікі сустрэчы не раз віталі словы Мікіты Сяргеевіча.

Урачыста і цёпла прайшла сустрэча ў Вялікім Крамлёўскім палацы, прысвечаная 70-годдзю з дня нараджэння Першага сакратара Цэнтральнага Камітэта КПСС, Старшыні Савета Міністраў СССР М. С. Хрушчова.

ТАСС.

Масква. 17 красавіка. Вялікі Крамлёўскі палац. Л. І. Брэжнеў уручае М. С. Хрушчову ўзнагароду—ордэн Леніна і медаль «Залатая Зорка».

Фота В. СОБАЛЕВА. (Фотахроніка ТАСС). Прынята па фотатэлеграфе.

ХРОНІКА ЛЕНІНСКІХ ДЗЁН

ПРАПАГАНДЫСТЫ кнігі Магілёва праводзяць месячнік, прысвечаны 94-й гадавіне з дня нараджэння Ул. І. Леніна.

У абласной бібліятэцы, якая носіць імя вялікага правадыра, арганізаваны кніжныя выстаўкі і падборкі літаратуры.

«Кожнаму чытачу — кнігу Леніна, кнігу пра Леніна!»— такую задачу паставілі перад сабой работнікі гарадской бібліятэкі № 3. Яны склалі рэкамендацыйны спіс літаратуры «Ідэі Леніна жывуць і перамагаюць».

Работнікі бібліятэкі імя Карла Маркса накіраваліся да чытачоў у цэхі заводаў і фабрык, у рабочыя інтэрнаты. Чытачы швейнай фабрыкі імя Валадарскага зацікавіліся бібліяграфічнымі аглядамі, якія зрабілі бібліятэчныя работнікі, — «Моладзі аб Леніне» і «Ленін ва ўспамінах сучаснікаў».

Гутаркі, калектыўныя чытанні і абмеркаванні апавяданняў пра любімага правадыра праводзяць дзіцячыя бібліятэкі. Бібліятэка № 4 склала для школьнікаў спецыяльны «круг чытання» «Вечна жывы Ільіч».

МІНСКІ Дом-музей I з'езда РСДРП атрымаў новы экспанат. Гэта макет Лейпцыгскай друкарні, дзе быў надрукаваны першы нумар ленінскай «Искры». Макет выстаўлены ў экспазіцыі.

ДЛЯ прапагандыстаў і агітатараў Маладзечна прачытаны інструкцыйны даклад аб 94-й гадавіне з дня нараджэння Ул. І. Леніна. У горадзе на прадпрыемствах і ва ўстановах культуры прачытана звыш 20 лекцый, прысвечаных ленінскай гадавіне.

ПАЧЫНАЮЧЫ са студзеня, на прадпрыемствах і ў навучальных установах Баранавіч праводзяцца Ленінскія чытанні. Старыя бальшавікі выступаюць перад працоўнымі горада з успамінамі пра сустрэчы з Уладзімірам Ільічом, пра баі ў Кастрычніцкія дні і ў гады грамадзянскай вайны. «Жыць і вучыцца па Ільічу» — такая тэма гутарак пенсіянера І. Раждзественскага, які слухаў Леніна. Актыўны ўдзел у Ленінскіх чытаннях прымае ўдзельнік штурму Зімняга палаца Д. Жукавец. Старыя камуністы І. Райскі і Р. Сяржант расказваюць моладзі пра работу ў падпольных гуртках, пра тое, як узнімала людзей на барацьбу палымянае ленінскае слова.

ЗВЫШ тысячы чалавек займаюцца ва універсітэце культуры Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў імя Ул. І. Леніна. Слухачы ўсіх трох факультэтаў— музычнага, тэатральнага і мастацкага прысутнічалі на лекцыі «Вобраз Ул. І. Леніна ў вуснай паэтычнай творчасці», якую прачытаў доктар філалагічных навук П. Ахрыменка.

„ЛЕНІН — заўсёды жывы» — так называецца выстаўка работ савецкіх мастакоў, якая адкрылася ў Гомельскай абласной бібліятэцы імя Ул. І. Леніна. На выстаўцы экспануюцца рэпрадукцыі з карцін «Хадакі ў Ул. І. Леніна» В. Сярова, «Ленін з сялянамі» В. Цыплакова, «Мы пойдзем іншым шляхам» П. Белаусава, многія работы беларускіх мастакоў.

Ленінскія выданні і літаратура аб Ільічы экспануюцца на кніжнай выстаўцы «Мысліцель, правадыр, чалавек», наладжанай у бібліятэцы.

ДА 94-й ГАДАВІНЫ з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна ў Тураўскай занальнай бібліятэцы аформлена кніжная выстаўка «Вечна жывы Ільіч». Тут ёсць літаратура пра жыццё і дзейнасць правадыра, успаміны яго саратнікаў і блізкіх. Вялікае месца на выстаўцы займае раздзел «Вобраз Леніна ў мастацкай літаратуры». З дапамогай актыву бібліятэка арганізавала на прадпрыемствах і ва ўстановах Ленінскія чытанні, бібліяграфічныя агляды і іншыя масавыя мерапрыемствы. Плакаты і стэнды, прысвечаныя дню нараджэння Ул. І. Леніна, аформлены ва ўсіх сельскіх культасветустановах раёна.

ЧАЛАВЕЧНАСЦЬ

Анатоль ВЯРЦІНСКІ

ПРАХОДЗЯЦЬ цёплыя красавіцкія дажджы. Тыя, што зганяюць апошні снег і што пояць першыя травінкі.

Гэта ўжо не прыкметы вясны, не прадвесне. Гэта ўжо — сама вясна, пара абнаўлення, пара новай сяўбы, пара новых надзей.

І яшчэ — пара светлых усенародных свят, вельмі сугучных вясноваму абуджэнню.

Вечарам 12 красавіка мы слухалі салют у гонар Дня касманаўтыкі.

22 красавіка — дзень нараджэння Леніна. Ленінскія дні.

Першамай.
9 мая — Дзень перамогі.
Сапраўды красныя дні.
Зорныя дні народа.
Зорныя дні чалавецтва.

А можа ўсе гэтыя дні, якія ідуць насустрач цёплым дажджам, сонцу, сіняве і сяўбе, проста назваць ленінскімі днямі? Бо гэта ж слова — ленінскія — такое ж шматзначнае, ёмістае, у той жа час такое зразумелае і канкрэтнае.

«Нашы вучоныя, — расказваў у газеце Валерый Быкоўскі напярэдадні Дня касманаўтыкі, — ажыццявілі радыёлакацыю планеты Венера, удакладніўшы пры гэтым маштабы сонечнай сістэмы, і прынялі пасланыя з Зямлі і адбітыя планетай радыётэлеграфныя сігналы, якія мелі словы: «Ленін», «СССР», «Мір». Гэта былі першыя ў свеце тэлеграфныя перадачы паміж планетамі сонечнай сістэмы».

Такім чынам, першае слова ў першай радыётэлеграме, пасланай далёкай зорцы Венера, — слова Ленін. Вучоныя не памыліліся. Яны выбралі слова, вартае прадстаўляць нашую чалавечую мову на другой планеце.

ЛЕНІН гучыць як — Чалавек. Гэтае параўнанне прыйшло, калі я нядаўна перачытаў паэму Ул. Маякоўскага «Уладзімір Ільіч Ленін».

Уражае перш за ўсё ў паэме яе актуальнасць, яе сугучнасць нашаму сённяшняму жыццю. Ўражанне такое, нібыта паэма пісалася не ў дваццатыя гады, а намнога пазней, пасля таго, як краіна перажыла культ, пасля таго, як адбыліся XX і XXII з'езды партыі.

Быццам прадчуванне, якое мае пад сабой рэальную падставу і якому дадзена збыцца, гучыць першы раздзел паэмы. Паэт, памятаеце, выказвае трывогу за тое, каб «не закрыли... настоящий, мудрый, человечий ленинский огромный лоб», каб не залілі «приторным елеем ленинскую простоту», каб правадыр «конфетной не был красотой оболган». Чытаем гэта і не можам не аддаць яшчэ раз належнае праніклівасці паэта, яго «ясному знанию».

І далей, у тым жа раздзеле, Ул. Маякоўскі — зноў-такі, як бы постапрыёры, як бы палемізуючы з ідэалогіяй культу — ставіць пытанне:

Неужели
 про Ленина тоже:
«вождь
 милостью божьей»?!

Пытае і радасна, з палёгкай выдыхае: «Нет!» Ён — «земной», «самый земной изо всех прошедших по земле людей».

Не сатрапья твердость,
 триумфаторской коляской
мнущая
 тебя,
 подёргивая вожжи.
Он
 к товарищу
 милел
 людскою лаской.
Он
 к врагу
 вставал
 железа твёрже.

Паэту больш за ўсё імпануе ў Леніне — гістарычным дзеячы новага тыпу, новай філасофіі — яго, так сказаць, зямное паходжанне, яго еднасць з людзьмі, яго чалавечнасць. І ён, рады свайму адкрыццю, сваёй сустрэчы з гуманістычным ідэалам, найстойліва падкрэслівае: «самы зямны», «самы чалавечны».

Цяжка пераацаніць заслугу паэта, «рэвалюцыяй мабілізаванага і прызванага», які сорак год таму назад так верна, так смела і дальнабачна раскрываў сапраўдны, глыбока чалавечны сэнс Кастрычніка, новага ладу, новай улады. І які, з другога боку, надоўга, на наш сённяшні і заўтрашні дзень, задаваў тон нашай літаратуры, прадвызначаў яе галоўны пафас, прадвырашаў праблему яе галоўнага, цэнтральнага героя — чалавека зямнога, чалавечнага, з «людскою лаской», і ў той жа час непрымірымага ў сваёй барацьбе за высокія ідэалы, за шчасце, за справядлівасць.

АБ ГЭТЫМ думаеш, у прыватнасці, калі чытаеш новыя вершы нашых майстроў паэзіі, змешчаныя ў апошніх кніжках часопіса «Полымя»,— вершы Петруся Броўкі, Аркадзя Куляшова, Пімена Панчанкі, Максіма Танка. Думаеш аб гуманістычнай традыцыі Маякоўскага. Думаеш яшчэ, чытаючы гэтыя пафасныя, усхваляваныя, чалавечныя творы, што сапраўды, як піша Пімен Панчанка, праходзяць часы «падробак», часы, калі «было ў нас калісьці шмат» «языкачосаў безадказных», «многаступенчатых дурняў і дэмагогаў усіх сартоў», а ў літаратуры — «пустой рыторыкі» і «пышных слоў і гукаў»; што зноў вярнуўся да нас самы мудры і самы чалавечны чалавек — Ленін, ці, як гаворыць Пятрусь Броўка ў адным з вершаў цыкла «Верасень», —

У кожнага ў душы з праменняў
Гарыць маленечкі касцёр,
А твой касцёр, наш родны Ленін,
Узняўся ўвысь да самых зор.
І колькі нас на ўсёй планеце,
Шчаслівых, што яго знайшлі, —
Гарыць касцёр такога сэрца,
Што грэе ўсіх людзей зямлі.

З такім жа, прыкладна, пачуццём, з пачуццём, што гарыць касцёр вялікага ленінскага сэрца, што справядлівасць перамагае і павінна перамагаць, чытаеш і многія творы нашай прозы апошняга часу—апавяданні з кнігі Алены Васілевіч «Я з вамі» і аповесць Алеся Асіпенкі «Абжыты кут», «Альпійскую баладу» Васіля Быкава і «Вясеннія ліўні» Уладзіміра Карпава, «Палескую хроніку» Івана Мележа і раман Піліпа Пестрака «Серадзібор», раман Івана Шамякіна «Сэрца на далоні» і іншыя. Гэта — розныя творы, розныя па сваёй тэматыцы, па сваіх сюжэтах і вобразах, па часе і месцы дзеяння, па сваіх жанравых асаблівасцях і па асаблівасцях творчых манер іх аўтараў. Але ёсць у іх і нешта агульнае. І калі спрабуеш яго, гэтае агульнае, вызначаць, дык разумееш, што гэта — высокі маральны пафас, дух жыццесцвярджэння, чалавечнасць.

Чалавек — гучыць горда! Гэтыя горкаўскія словы маглі б быць эпіграфам для многіх твораў сучаснай літаратуры. Бо ў іх катэгарычна адмаўляюцца бесчалавечнасць, няпраўда, несправядлівасць і гэтак жа катэгарычна, рашуча сцвярджаюцца супрацьлеглыя катэгорыі і паняцці.

Калі чытаеш працяг «Палескай хронікі» Івана Мележа, сустракаешся са знаёмымі ўжо героямі і ўзнаўляеш у памяці старонкі «Людзей на балоце», — яшчэ раз пераконваешся: не самамэта для пісьменніка — гэтае вось дэталёвае раскрыццё ўнутранага свету людзей, гэтая грунтоўная разведка самых глыбінь псіхікі героя. Пісьменнік, калі можна так сказаць, шукае ў чалавеку чалавека, яго сапраўдную чалавечую сутнасць. І, знаходзячы яе, гэтую сутнасць, гэтае чысцейшае зерне, ён адмятае ад яго дзікае пустазелле бесчалавечнасці. Іншымі словамі, ідэйная накіраванасць рамана — ва ўслаўленні чалавечнага чалавека, у змаганні за чалавека як за вышэйшую каштоўнасць, за чуйныя, справядлівыя адносіны да яго.

Таму так акрэслены ў творы аўтарскія сімпатыі і антыпатыі, таму з такой ашчаднасцю і ўвагай раскрывае пісьменнік душэўныя скарбы людзей, накшталт Ганны Чарнушкі, і таму з такой паслядоўнасцю выкрывае ён індывідуалізм, уласніцкую псіхалогію, так выразна паказвае людзей пустых, чэрствых, пазбаўленых высокіх маральных якасцей.

Адзін з персанажаў Івана Мележа, начальнік міліцыі Харчаў заяўляе пасля таго, як арыштаваў невіноўнага чалавека, (маецца на ўвазе эпізод з арыштам Васіля Дзятліка): «Няма чаго міндальнічаць... Аднаго пасадзіш — другі баяцца будзе!». Прыкладна так— няма чаго міндальнічаць, няма чаго разводзіць сентыменты — разважае і персанаж новага рамана Івана Шамякіна старшыня гарсавета Гукан. Прынамсі, яго паводзіны вызначаюцца іменна такім перакананнем. І раман, можа быць, і каштоўны перш за ўсё тым, што ў ім даецца рашучы бой гуканам і гуканаўшчыне, пароджанай ідэалогіяй культу. Змаганне герояў рамана за выратаванне Зосі Савіч — гэта змаганне за добрае імя, за гонар і годнасць, за правы і інтарэсы ўсіх, каго незаслужана прынізілі ці маглі прынізіць, барацьба за павагу да чалавека, за ленін-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Аляксей РУСЕЦКІ

ЛЯ СТАНЦЫІ, НАЗВАНАЙ «КАМУНАРЫ»

Гэта з паэмы «Яго Вялікасць», якую цяпер заканчваю. Хацелася гаварыць пра веліч Чалавека і яго справы, а напісаў пра свае родныя мясціны, пра справы маіх аднагодкаў і аб сабе.

Аўтар.

Не ў школе — сам з газоўкай зведаў гэта;
Тады расла пад дахам сельсавета
Ячэйка наша ЛКСМ, і ў ёй
Гісторыя ўзнаўлялася,
І роздум
Ґудзеў, хадзіў, як моцны сок вясной
Па дрэве ходзіць у пупышцы росту.
Лісткі прарвуць луску,
І сто вятроў
Абдораць іх усім, што ёсць на свеце;
Па мне ж прайшоўся
Цудадзейны вецер
Са звонам, шэптам чараўнічых строф.
І ўвечар майскі ўсмешлівая зорка
Сышла з нябёс багіняю зямной,
Зрабілася суседкай-камсамолкай,
Што зноў ідзе і гутарыць са мной.
Сказаў аб гэтым, а яна старызнай
Прызнала мроі дзіўныя мае,
І што мая свядомасць адстае;
З ёй гавары пра скон капіталізму!
І над мястэчкам я адшукваў Марс,
Панура ззяла зорка капіталу,
Пад ёй хадзілі мы ўдваіх не раз
Па ўсіх шляхах разбойных капітанаў.
Мы бачылі на хвалях караблі
І, з чорным дрэвам, чорны люд у трумах,
У кожнай пары зрэнак — цэлы свет;
Ішоў ён з малатка,
За стос манет...
І сіл стае па-свойму нам дадумаць
З чаго і як вядзьмарскія раслі
Зноў капіталу круглыя нулі.
Нулі... яны ўжо — колы, шасцяронкі,
Яны сабе здзіраюць на пасы
Палоскі з поля і жаруць лясы,
І трушчаць горы, вырабляюць звонкі
Метал,
Палотны ткуць яны тканін,
Карункі вяжуць лепш за ўмельцаў тонкіх...
І на заробкі, ў служкі да машын
Ідзе былы рамеснік, селянін.
Дымяць у неба трубы капіталу,
Іржуць гудкі —
Яму ўсё мала,
Мала!
Манішку поўсць
распёрла,
Ён сапе,
Гараць няўтольна
скваплівыя вочы,
Злых нелюдзяў,
прыслужнікаў сабе
Ён малаком гадуе
воўчым.
Ім не паддасца горды чалавек,
Які займеў адно, што ўзяў з калыскі,
Ён свет сваім і ўсіхнім назаве;
І гэта громам барыкад парыжскіх
Абвесціць на зямлі рабочы клас,
Убачыўшы свой лёс вачамі Маркса...
Сам старшыня ўжо сельсавета нас
Далей знаёміў з барацьбою класаў.
Былы матрос, Кастрычніка баец,
Ён Леніна штовечар акуратна
Чытаў нам, гаварыў, як паўстае
Звер-крывасмок з уласнасці прыватнай.
А мы:
— Хто ж мы!
Мы — ўласнікаў сынкі!
Дзе ж нам знайсці для нашых душ
ратунак!
Жывуць сабе ў маёнтку батракі,
У іх цяпер «Парыжская камуна».
Арэ наўсцяж там поле трактарыст
Ля станцыі, названай
«Камунары»,
А ў нас, на крок мяжу пераары —
Хапае ворчык дзядзька скнары.
А ў нас тут Жмінда збудаваў млынок,
Іржэ гудок,
Працуюць шасцяронкі,
І ходзіць нюхаць ён мучны пылок,
Мучны пылок прыносіць ён да жонкі
На ганарыстай барадзе.
Куды ж мястэчка і за кім ідзе!
Затым, штокоч гуло пытанне гэта
Ва ўсіх дзядзькоў, над дахам сельсавета,
І снег рыпеў, і сон не браў людзей,
І надышоў завейны год трыццаты,
Ляцела поўсць са жміндаў валасатых...
Спяваў жаўрук, у яр паўзлі снягі,
Як звозілі ў адну мы клець мяхі.
Нарэшце, коні грамадой запрэглі,
Пусцілі ўперак поля мы плугі,
Бабулі ўслед, жагнаючыся, беглі...
Па полі рэвалюцыя ішла
У дваццаць хваль-плугоў,
Яе пачатак —
Палаца штурм, з «Аўроры» залп святла —
Здалёк нам клубным бачыўся плакатам.
Яна насеннем ззяла на сяўбе,
Зялёналістай зарунела ў полі,
Дзе кожны ўпершыню
Адчуў сябе
Часцінкаю адзінай долі.
Я полем з Рэвалюцыяй сігаў,
За плугам зведаў сам яе турботы,
Але ўсвядоміў
Да канца
Я потым
Абсяг, красу яе шматлікіх спраў;
Яе ў зграбальны вечна новы лозунг,
Яе з'яднаны па іскрынцы розум,
Што ленінскім праменіцца святлом
І год далёкіх бачыць бліскавіцы,
Біццё жывых крыніц пад шэрым тлом,
І сэрцаў рух,
Рух атамнай драбніцы...
Я
Рэвалюцыяй
З маленства жыў,
Я дыхаў ёю,
А сівых стагоддзяў
Блюзніліся мне зоры і крыжы;
Яе дарогай з дзедаўскай глушы
Выходзіў...
Няўхільна, з году ў год
Наш сельсавет
Здзяйсняў яе дзяржаўныя законы,
Каб душам даць вясны чырвоны цвет
І нівам сонечны
Разлог зялёны.

ЧАСОПІСЫ Ў КРАСАВІКУ

«ПОЛЫМЯ»

У красавіцкім нумары часопіса чытач знойдзе вершы Сяргея Грахоўскага, Міколы Хведаровіча і Хаіма Мальцінскага. Проза прадстаўлена аповесцю Івана Пташнікава «Лонва», працягам аповесці Івана Новікава «Дарогі скрыжаваліся ў Мінску» і заканчэннем Нью-Йоркскага дзённіка Івана Шамякіна.

Пад рубрыкай «Новыя пераклады» друкуюцца санеты В. Шэкспіра ў перакладах Уладзіміра Дубоўкі.

Публіцыстыку складаюць артыкулы Якава Качана «У паходзе за мір і камунізм» і Уладзіміра Навіцкага «Другую прыроду»—на службу людзям». Артыкул Генадзя Кісялёва «Летапіс незабыўнага жыцця» расказвае пра мужнага сына беларускага народа Кастуся Каліноўскага.

У раздзеле «Літаратуразнаўства і крытыка» — артыкулы П. Дзюбайлы «Усімі фарбамі жыцця» (пра новыя раманы Я. Брыля, І. Шамякіна і М. Лобана) і Д. Фактаровіча «Час Шэкспіра».

Апублікавана рэцэнзія Аляксея Зарыцкага на кнігу Еўдакіі Лось «Людзі добрыя» і некалькі кароткіх рэцэнзій.

«МАЛАДОСЦЬ»

Чацвёртую кніжку «Маладосці» адкрывае верш Алега Лойкі «У Разліве». Надрукаваны тут таксама вершы Аляксея Зарыцкага, Уладзіміра Фаміна, Міхася Тычыны, Міколы Хведаровіча.

Проза прадстаўлена апавяданнямі «Ён яшчэ пакажа сябе» Ірыны Кавалеўскай, «Засвеціцца акно» Сяргея Грахоўскага, «Маланка паліць жыта» Вячаслава Адамчыка і заканчэннем аповесці Антона Алешкі «Над намі мільён вышыні».

Малады празаік Анатоль Кудравец выступае з нарысам «Салігорская песня».

У раздзеле «У свеце мастацтва» змешчаны артыкулы Г. Загародняга—аб выступленнях беларускіх артыстаў Тэатра оперы і балета ў Маскве; М. Рубінштэйна—аб гастролях Беларускага аркестра народных інструментаў па гарадах краіны; В. Нікіфаровіча пра мастака Раісу Кудрэвіч.

Да юбілею В. Шэкспіра часопіс друкуе артыкул Я. Семяжона «Вяршыні паэзіі высокай» і санеты Шэкспіра ў перакладах Ул. Дубоўкі.

З крытычна-бібліяграфічных матэрыялаў змешчаны рэцэнзіі А. Вярцінскага на зборнік вершаў Р. Барадуліна «Нагбом» і С. Гусака на кнігу А. Савіцкага «Жанчына».

Многа цікавых матэрыялаў знойдзе чытач таксама ў раздзелах часопіса «На арбіту камунізма», «Для цікаўных», «Фотаклуб «Маладосці», «Спорт» і інш. Да часопіса прыкладаецца бясплатны дадатак у дапамогу аматарам мастацкай самадзейнасці «А гармонік грае-грае...»

Да дзядулі Леніна... Фотаэцюд Ул. КРУКА.

НЕЗВЫЧАЙНЫЯ КНІГІ

Дзмітрый УКСУСАЎ

Гэтыя кнігі не прадаюцца ў магазінах. Іх няма на паліцах бібліятэк, яны невядомы работнікам паліграфічных прадпрыемстваў — наборшчыкам і друкарам.

І тым не менш гэтыя незвычайныя кнігі існуюць...

На вокладцы першай з іх чытаем: «Дзённік брыгады камуністычнай працы панчошнага цэха фабрыкі «КІМ» тав. Шаваркова Ул. П.». На першай яго старонцы калектыўны партрэт брыгады: 12 дзяўчат. Добрыя, шчырыя твары, стрыманыя, ветлівыя ўсмешкі, дапытлівыя вочы. У цэнтры — трынаццаты член брыгады, адзіны мужчына — сам Уладзімір Шаваркоў, чалавек сярэдніх гадоў, «заўсёды строгі дзядзька», як адзначана ў дзённіку.

Невялікі, на паўтары старонкі ўступ. Над ім — афарызм: «Толькі самаадданая праца і веды могуць прывесці нас у камуністычны будынак».

Я спытаў членаў брыгады:

— Адкуль вы ўзялі гэтую фразу?

— Як — адкуль? — белакурая Мая Цецерава збянтэжана ўсміхаецца. — Прыдумалі самі...

— Хто іменна?

— Усе разам.

— Як гэта было?

— Шмат часу мінула з таго дня, — Мая на хвіліну задумваецца. — Не, не ўспомніць...

Сапраўды, першы запіс у дзённіку датаваны аж 2 студзеня 1960 года...

Чацвёрты год пішуць дзяўчаты гэтую кнігу: пра сваю працу, адпачынак, вучобу, жыццё. Пішуць сумленна, шчыра, без утойвання і без прыхарошвання—бо яны ж не думалі аб тым, што калі-небудзь, праз шмат дзён, іх запісамі зацікавяцца работнікі друку, што дзённік стане дакументам вялікага грамадскага гучання. Але гэтым ён якраз і каштоўны: у ім—праўда, глыбокая, шчырая.

Дзённік вядуць дзяўчаты па чарзе: некалькі месяцаў адна, потым другая, трэцяя... Брыгадзіра ад гэтай справы вызвалілі—у яго і без таго шмат усялякага клопату. Але пра кожны запіс ён ведае.

Грамадскую работу і адпачынак, а таксама іншыя важныя справы дзяўчаты плануюць. Таму ў дзённіку, пасля заканчэння месяца, вы ўбачыце план на наступны месяц, потым чарговыя запісы. У плане—паход у тэатр і кіно, падвядзенне вынікаў спаборніцтва, палітінфармацыя, экскурсія на якое-небудзь прадпрыемства, праверка якасці прадукцыі адной з работніц. Але намечаныя планы, вядома, папаўняюцца. Чытаючы запісы, бачыш: то члены брыгады вырашылі прыняць удзел у будаўніцтве дзіцячых ясляў, то наведалі сяброўку, якая нечакана захварэла, то раптам у час абедзеннага перапынку Мая Цецерава прачытала некалькі пісем Веры Харужай з «Пісем на волю», або вось—Люся Ціханава выйшла замуж і яе горача павіншавалі; ездзілі на лыжах у лес; абмяркоўвалі новую кнігу...

Больш чым за тры гады дзяўчаты зрабілі ў дзённіку сотні запісаў. Усе яны нешматслоўныя, нават скупыя. Чытаеш іх і нярэдка адчуваеш жаданне больш даведацца пра запісанае. Вось, напрыклад, запіс, зроблены 24 студзеня 1964 года: «Пяціхвілінутка. Разбіралі Тоню і Валю Антановіч. Тоня нагрубіла Валі, але яна падала руку Валі і папрасіла прабачэння перад усімі. Разышліся яны сяброўкамі».

Што ж здарылася? Дзяўчаты расказалі: нічога асаблівага—Тоня з-за глупства раззлавалася і не стрымала сябе.

— Толькі і ўсяго?

— Хіба гэтага мала?

— Відаць, такі характар у Тоні,—няпэўна зазначыў я.

— Значыць, яго трэба перарабляць,—пераканаўча сказала Мая Цецерава.—Грубасць не ўпрыгожвае чалавека.

...Розныя почыркі, розныя моўныя асаблівасці. Гэта, аднак, не перашкаджае распазнаць агульнае: душэўнае багацце простых рабочых дзяўчат, іх імкненне жыць па нормах камуністычнай маралі.

Чаго толькі няма ў дзённіку! Якое шырокае кола інтарэсаў маладых тэкстыльшчыц, якія гэта неспакойныя, дзейныя людзі! Вось у газеце іх увагу прыцягнуў артыкул «У чым шчасце чалавека». Завязалася гарачая размова... Вось даведалася брыгада, што адна з дзяўчат пакінула школу. Доўга дапытваліся: чаму? Ніякіх уважлівых прычын не выявілі. Вінаватай так і сказалі: калі не хочаш вучыцца, значыць, не можаш быць членам брыгады камуністычнай працы...

Вось заўважылі работніцы, што іх брыгадзір, увогуле нядрэнны чалавек, знаўца сваёй справы, зачасціў у курылку, пачаў грубіць. Сабраліся і «прапясочылі» брыгадзіра. Затое пазней, у дзень яго нараджэння, брыгада паднесла яму падарунак: настольную лямпу... Тамара Храбтова працавала без належнага напружання, трохі ленавалася, няўважліва сачыла за якасцю вырабаў. А потым захацела перавесціся ў другую брыгаду. Яе не адпусцілі. Сказалі: спачатку навучыся працаваць добра, тады пойдзеш. Каб не было за цябе сорамна...

Дзяўчаты пабывалі ў ГДР, Чэхаславакіі, Фінляндыі—ідуць запісы пра тое, «як там людзі жывуць»... Немалая ў іх і свая падшэфная «гаспадарка»: сярэдняя школа ў горадзе, калгас у Віцебскім раёне, эсмінец «Сакрушальны» на Балтыцы. Вядома, яны сістэматычна наведваюць сваіх падшэфных...

Рабочыя цэха называюць членаў гэтай брыгады камуністамі — ад звання «камуністычная». І калі ў брыгадзе здараецца якая-небудзь непрыемнасць, людзі з дакорам гавораць: «Што ж вы? А яшчэ камуністы!» Таму дзяўчаты імкнуцца высока трымаць гонар сваёй брыгады і вельмі ганарацца, што яны—камуністы, хоць у радах КПСС усяго трое...

Маладыя тэкстыльшчыцы жывуць па высокіх маральных законах камунізма. Для іх камунізм—не далёкая будучыня, ён—у іх справах і думках, у буднях, у кожным іх кроку.

Другая незвычайная кніга-дзённік нарадзілася таксама ў Віцебску. Яна належыць брыгадзе камуністычнай працы А. С. Івановай з завода радыёдэталей. Яна «маладзейшая» за дзённік брыгады Ул. Шаваркова на два гады і вядзецца трошкі інакш. У пачатку кожнага месяца брыгадзір запісвае ў дзённіку вытворчыя і грамадскія абавязацельствы брыгады, у канцы месяца — выкананне абавязацельстваў кожнай работніцай...

Я напісаў «вытворчыя і грамадскія абавязацельствы брыгады». Напісаў і задумаўся. У дзённіку вядзецца гаворка пра тое, як члены брыгады вучацца ў школе камуністычнай працы, ва універсітэце тэхнічнага прагрэсу, якія былі арганізаваны культпаходы. У абавязацельствах, між іншым, указваецца: «На працы, у сям'і, сярод таварышаў — нідзе не будзем забываць, што мы — работніцы брыгады камуністычнай працы; не заплямім гэтае высокае званне». Аднойчы ў дзённіку зроблены і такі запіс: «Працавалі добра. У калектыве жыццё праходзіць весела, быць шчаслівым у адзіночку немагчыма».

Вось я і задумаўся: што гэта — вытворчае? Магчыма — грамадскае? Або — асабістае? Я пераканаўся, што ў працы і жыцці членаў брыгады няма строгіх размежаванняў паміж гэтымі паняццямі. І вытворчае, і грамадскае, і асабістае — адно цэлае. І гэта ярчэй за ўсё характарызуе новага чалавека, творцу камуністычнай будучыні, яго высокае маральнае аблічча.

Дзённік вядзе брыгадзір А. С. Іванова. Расказваючы пра вынікі работы за той ці іншы месяц, яна не забываецца назваць імёны лепшых работніц; шчыра радуецца, калі хто-небудзь з сяброўак выходзіць замуж; занепакоена, калі, скончыўшы працу, спяшаецца наведаць дзяўчыну, што зламала руку. Але гэты заслужаны і аўтарытэтны кіраўнік брыгады нічога або амаль нічога не піша пра сябе. Зразумела, поспехі брыгады — сістэматычнае перавыкананне вытворчых планаў, поўная адсутнасць браку, пераход на бездэфектную здачу прадукцыі па пачыну прадпрыемстваў Прыволжскага саўнаргаса — усё гэта з'яўляецца лепшай і пераканаўчай характарыстыкай дзелавых якасцей брыгадзіра. І ўсё ж пра сябе яна расказвае нібы мімаходзь, але не скупіцца на пахвалу таварышаў... Але раптам чытаю: «У мяне вялікая радасць. На нашым партыйным сходзе цэха мяне прынялі ў партыю. Я запэўніла ўсіх, што заўсёды буду ў радах актыўных будаўнікоў камунізма». Крыху далей чытаю зноў: «Калі б у мяне спыталі, якая мая запаветная мара, я б адказала: быць камуністам, быць у радах ленінскай партыі. Мая мара здзейснілася. Мне ўручаны партбілет. Няма слоў, каб выказаць радасць. Я вельмі шчаслівая. Члены брыгады павіншавалі мяне».

«Я вельмі шчаслівая» — гэта гучыць як асабістае. Але асабістае сваё шчасце яна бачыць у тым, каб заўсёды быць «у радах актыўных будаўнікоў камунізма». Міжволі прыходзіш да вываду, што найвышэйшае шчасце для такіх людзей — адданае служэнне народу, барацьба за здзяйсненне нязгасных ідэй Леніна, жыццё па нормах маральнага кодэкса.

Склад брыгад час ад часу абнаўляецца. Жыццё ёсць жыццё: нехта паехаў вучыцца, некага перавялі на іншую работу. Вызваленыя месцы займаюць дзяўчатынавічкі. З першых дзён іх акружаюць асаблівай увагай, каб яны адчулі, што работа ў брыгадзе камуністычнай працы — справа не простая. Вось у новенькай Тамары Ерашэвіч у брыгадзе Шаваркова дзяўчаты ўбачылі недабраякасную прадукцыю і растлумачылі ёй, што ў іх брыгадзе так працаваць нельга.

— Якасць тавару, чысціня рабочага месца, культура вытворчасці — усё гэта справа нашага сумлення, нашай свядомасці. Бо над намі няма ніякіх кантралёраў — мы адмовіліся ад іх. Вось і ўлічы...—гаварылі члены брыгады, а адной з вопытных работніц даручылі назіраць за новенькай, памагаць ёй.

У брыгадзе А. Івановай быў такі выпадак. Маладая работніца Дзіна Кравец аднойчы не паслухалася майстра. Праўда, ніякіх непрыемных вынікаў гэта не прынесла. Але члены брыгады забілі трывогу, бо лічаць, што ў іх калектыве выключаны нават найменшыя парушэнні дысцыпліны. Сціпласць, працавітасць — вось галоўнае!

Працаваць сумленна, выхоўваць сябе ў духу камуністычнай маралі — дэвіз брыгад камуністычнай працы. У наш час інакш нельга — камунізм будуем!

...На двух звычайных савецкіх прадпрыемствах звычайныя работніцы, якіх у нашай рэспубліцы многія тысячы, вядуць дзённікі. Яны робяць гэта па ўласнай волі, па закліку сваіх сэрцаў. І калі перагортваеш простыя лісты грубаватай паперы, учытваешся ў паспешлівыя, няхітрыя радкі, бачыш, што гэта — глыбока хвалюючы, праўдзівы летапіс нашых непаўторных дзён камуністычнага будаўніцтва. Мінуць гады, і гэтыя кнігі як найкаштоўнейшыя рэліквіі стануць здабыткам музеяў, людзі будуць чэрпаць у іх навуку працоўнага гераізму і маральнай дасканаласці.

Зноў і зноў думаеш пра маладых сучаснікаў, жывых носьбітаў цудоўнай будучыні, якіх таварышы па працы называюць камуністамі. Тут ёсць нешта сімвалічнае, блізкае да праўды. Камуніст... У гэтым слове заключана мудрасць Леніна, лепшыя мары працоўнага чалавецтва, і яны, простыя савецкія дзяўчаты, нясуць гэтую мару ў сваіх гарачых сэрцах, жывуць па яе цудоўных законах і такім чынам ажыццяўляюць яе.

г. Віцебск.

КІНО

«МАСКВА—ГЕНУЯ»

Так называецца новы мастацкі фільм, створаны беларускімі кінематаграфістамі. Здаецца, ні кіно, ні тэатр, ды, бадай, і вялікая (маецца на ўвазе мастацкая) літаратура яшчэ па-сапраўднаму не закранала гэтай важнай тэмы, якая па багаццю зместу і падзей, заключаных у сабе, магла б адкрыць здзіўляючую старонку барацьбы маладой Савецкай дзяржавы на міжнароднай дыпламатычнай арэне, барацьбы за ўсталяванне ідэй Кастрычніцкай рэвалюцыі, за вялікую будучыню народаў.

Адзін з герояў фільма, камісар Бязлыкаў, сустрэўшы таварышаў па грамадзянскай вайне, расказвае ім: «Што вы хочаце рабіць?»—пытаюць мяне ў ЦК. Кажу: «Біцца...» — «Вельмі добра. Вось мы вас і пашлём у самае пекла...»—«На Далёкі Усход?»—«Не, на Кузнецкі мост! У Народны камісарыят замежных спраў!» Пазней народны камісар па замежных справах Чычэрын пацвярджае тое, што сказалі Бязлыкаву ў ЦК: «Будзем біцца, дарагі таварыш! Біцца разам з намі за мірнае суіснаванне з капіталістамі.»

І вось—Генуя... Зала Святога Георгія, або, як яе празвалі дыпламаты, «Зала здзелак»...—«На якія мы не пойдзем»,—нахіліўшыся, шэпча Бязлыкаву Чычэрын.

Пад нагамі статуй—стол у форме літары «П». Размяшчаюцца кіраўнікі дэлегацый «запрашаючых дзяржаў» — Вялікабрытаніі, Францыі, Бельгіі, Японіі. Рассаджваюцца савецкія дэлегаты: Літвінаў, Красін, Вароўскі. Займае сваё месца кіраўнік дэлегацыі—Чычэрын.

З-за шкельцаў ларнета паблісквуюць нейчыя вочы... Гэта прадстаўнік англійскіх імперыялістаў Лойд-Джордж. Ён нібы драпежнік, які падрыхтаваўся да скачка. Набычыўся француз Барту, усё яго аблічча нібы гаворыць: ніякага суіснавання. А па задворках Генуі шныпарыць, сціскаючы зброю ў кішэнях, выкінутае з краіны белагвардзейскае ахвосце, якое ўсё яшчэ на нешта спадзяецца, на нешта разлічвае...

Не, не па добрай волі імперыялісты Еўропы згадзіліся на сустрэчу з дыпламатычнымі прадстаўнікамі Савецкай Расіі на Генуэзскай канферэнцыі!

Пра гэта ярка расказвае пачатак фільма.

...Прыходзіць канец барону Урангелю. Пад снарадамі наступаючых часцей Чырвонай Арміі белякі ўцякаюць да Перакопа. Абганяючы абозы, спяшаецца аўтамабіль, а ў ім—французскі дыпламат Жак Менье ў армейскім мундзіры. Паранены белячок штабс-капітан Русанаў падае на калені і, валтузячыся ў гразі, моліць француза прыхапіць яго. Аўтамабіль праязджае міма. І тады белячок хапаецца за наган: «Саюзнік!.. У бога душу тваю маць!»

Але гэта — сварка «пабрацімаў» у адчаі. Пазней, у палоне, яны яшчэ будуць спрачацца. Менье, гледзячы на тое, як палае груда грошай, іранічна скажа: «Бывай, ханства барона Урангеля!» А Русанаў, зняважаны словамі саюзніка, будзе крычаць на яго: «Заткніся, сволач! Мы радзіму страцілі, а ты...» І ўсё ж пасля ўцёкаў з палону іх шляхі сыдуцца, іх аб'ядноае пякучая нянавісць да Савецкай дзяржавы, да яе прадстаўнікоў на Генуэзскай канферэнцыі.

Пацярпеўшы паражэнне ў інтэрвенцыі, ворагі наважыліся прымусіць Савецкую Расію капітуляваць у дыпламатычнай барацьбе.

Еўропа білася ў ціскax разрухі. Насельніцтва пакутавала ад празмерных падаткаў. Расло беспрацоўе, асабліва ў Англіі. Прадбачлівыя прадстаўнікі капіталізму разумелі, што без Савецкай Расіі немагчыма вырашыць наспеўшых пытанняў міжнароднай палітыкі. Аднак супярэчнасці ў лагеры імперыялізму не давалі магчымасці «бяскроўна», без барацьбы аздараравіць абстаноўку, весці, як кажуць дыпламаты, справу на роўных правах. У Англіі «ўголас» пагаварвалі аб эканамічным значэнні Расіі. Францыя лічыла «дарэмнымі і небяспечнымі спробы ўзнавіць кантакт, хоць бы эканамічна», з бальшавікамі. Немцы ж употай разважалі: Англію дапускаць у Расію нельга, гэты рынак павінен застацца за намі.

Ул. І. Ленін гаварыў у тыя часы: «Нам трэба гандляваць, і ім трэба гандляваць. Нам хочацца, каб мы гандлявалі ў нашу выгоду, а ім хочацца, каб было ў іх выгоду. Як разгорнецца барацьба, будзе залежаць, хоць і ў невялікай ступені, ад майстэрства нашых дыпламатаў».

Сочачы за падзеямі, што разгортваюцца на экране, пераконваешся ў тым, што стваральнікі фільма «Масква—Генуя» і ў першую чаргу сцэнарыст і пастаноўшчык А. Спешнеў, а таксама другі рэжысёр Ул. Корш-Саблін, засяродзілі сваю ўвагу на галоўных, калі можна так сказаць, перыпетыях генуэзскай барацьбы. І гэта надало карціне пераканальнасць, зрабіла яе яркай і дынамічнай. Гледач востра адчувае вялікую адказнасць, ускладзеную на савецкіх дыпламатаў Ул. І. Леніным. І тое майстэрства, з якім яны вядуць часам няроўную барацьбу, не можа не выклікаць у яго пачуцця шчырай радасці.

На трыбуне—Чычэрын. Ён гаворыць пра эпоху, якая зрабіла магчымым паралельнае суіснаванне старога і новага, сацыялістычнага, светаў, пра эканамічнае супрацоўніцтва паміж дзяржавамі. Больш таго, ён прапануе ўсеагульнае скарачэнне ўзбраенняў... Французскі прадстаўнік Барту раздражнёны: «...Прапанова (савецкага дэлегата) сустракае з нашага боку не толькі стрыманасць, не толькі пратэст, але дакладнае і пэўнае, і катэгарычнае адмаўленне». На дапамогу Барту прыходзіць англічанін Лойд-Джордж: «Я прашу пана Чычэрына не перагружаць наш карабель... Наперадзе нас чакае непагадзь».

«Непагадзь» не прымусіла сябе доўга чакаць. На неафіцыйнай сустрэчы з саюзнікамі Барту ў катэгарычнай форме прапанаваў Чычэрыну, каб Савецкая Расія выплаціла саюзнікам «даўгі» ў суме 18 мільёнаў. Тады Чычэрын выставіў контрпрэтэнзію—39 мільярдаў. За што? За разбурэнні, прынесеныя інтэрвенцыяй, за ўкрадзенае золата, за вымушанае скарачэнне вытворчасці, за кроў і слёзы мільёнаў людзей.

Канферэнцыя, здавалася, ідзе ў тупік. Аднак яўным было разыходжанне і ў адносінах паміж англійскім і французскім прадстаўнікамі. А Ул. І. Ленін вучыў: «Трэба ўмець выкарыстаць супярэчнасці і процілегласці паміж імперыялістамі. Калі б мы гэтага правіла не трымаліся, мы даўно, да задавальнення капіталістаў, віселі б усе на розных асінах». Гэтае мудрае ўказанне і скарысталі савецкія дыпламаты: 16 красавіка 1922 года быў падпісаны Рапальскі дагавор, па якім Германія і Савецкі Саюз узаемна адмовіліся ад выплаты ваенных выдаткаў і ваенных, таксама як і неваенных страт, нанесеных ім і іх грамадзянам у час вайны. Была сарвана спроба Антанты стварыць адзіны фронт. Рухнулі яе планы аднаўлення Еўропы за кошт пераможаных краін і Савецкай Расіі. Маладая савецкая дыпламатыя святкавала вялікую перамогу.

Мы гаварылі вышэй пра значнасць падзей, паказаных у фільме. Не менш маштабна паказаны ў ім і лёс людзей, пачынаючы ад удзельніцы грамадзянскай вайны Глашы Дзякавай да народнага камісара замежных спраў Чычэрына. І тое, што Глаша—ужо жонка Бязлыкава—гіне ад рукі белагвардзейца Русанава па дарозе ў Італію, толькі падкрэслівае суровасць таго часу і вастрыню барацьбы за ідэалы, якія сталі цяпер у многім нормамі ўзаемаадносін паміж народамі і дзяржавамі.

Гэты артыкул—не рэцэнзія на фільм «Масква—Генуя». Мы не сумняваемся: рэцэнзіі яшчэ будуць. І, відаць, нямала будзе сказана ў іх цёплых слоў пра выканаўцаў галоўных роляў: С. Якаўлева (Бязлыкава), Л. Хіцяеву (Глашу), Г. Бялова (Чычэрына), Ул. Белакурава (Лойд-Джорджа), С. Марцінсона (Барту), М. Яроменку (Русанава) і іншых. Задача гэтага артыкула куды больш сціплая—прыгадаўшы падзеі даўно мінулых дзён, падзякаваць калектыву кінастудыі «Беларусьфільм» за тое, што ён узнавіў на экране жыццё і барацьбу дарагіх нам людзей, якім мы ў многім абавязаны і нязгаснай славай горача любімай Радзімы і бліскучымі поспехамі яе народаў у барацьбе за камунізм.

Вас. ДАНІЛЕВІЧ.

Работнікі Мінскага цэнтральнага кніжнага магазіна запрасілі ў мінулую нядзелю на сустрэчу з чытачамі пісьменнікаў—старых камуністаў Ільюс Гурскага і Мікалая Аляксеева. Ветэраны расказалі чытачам пра сустрэчы з Уладзімірам Ільічом, пра свае творы аб Леніне.

На здымку: І. Гурскі (справа) і М. Аляксееў даюць аўтографы чытачам.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА (БЕЛТА).

НА ЭКРАНАХ — ЛЕНІНСКІЯ ФІЛЬМЫ

На экраны рэспублікі выходзяць новыя дакументальныя фільмы, прысвечаныя Уладзіміру Ільічу Леніну.

Фільм «Ул. І. Ленін у Самары» расказвае пра маладога Ільіча, пра тыя чатыры гады, якія Уладзімір Ільіч правёў у Самары, вывучаючы працы Маркса і Энгельса, кіруючы марксісцкім гуртком.

...Усяму свету вядома сібірскае сяло Шушанскае, месца, дзе Ленін знаходзіўся ў ссылцы. Не пазнаць зараз сібірскай вёскі! Вялікімі ленінскімі ідэямі натхнёна праца на зямлі, дзе ўсё захоўвае памяць аб Ільічы. Фільм «У далёкім Шушанскім» зроблен кінааматарам І. Калоўскім.

...Туманны Лондан. Сюды ў пачатку XX стагоддзя прыехаў Ленін, каб працягваць выпуск «Іскры», працягваць барацьбу за стварэнне рэвалюцыйнай партыі. Пра памятныя месцы, звязаныя з жыццём і працай Ул. І. Леніна ў Лондане, расказвае фільм «Ільіч у Лондане».

Фільм «Аляксандр Ульянаў» прысвечан жыццю і рэвалюцыйнай дзейнасці самаадданага барацьбіта за светлую будучыню народа старэйшага брата Ул. І. Леніна — Аляксандра.

КАНФЕРЭНЦЫЯ Ў КАЛГАСЕ

Члены савета Межна-Слабадской сельскай бібліятэкі Нясвіжскага раёна асаблівую ўвагу аддаюць прапагандзе ленінскіх твораў. У фармулярах многіх сельскіх чытачоў запісаны працы Ул. І. Леніна «Вялікі пачын», «Як арганізаваць спаборніцтва?» і зборнік «Аб прадукцыйнасці працы».

Па просьбе калгаснікаў працу Уладзіміра Ільіча Леніна «Вялікі пачын» калектыўна чыталі ў бібліятэцы і брыгадах сельгасарцелі. А пасля разам з партыйнай арганізацыяй калгаса пачалася падрыхтоўка да канферэнцыі чытачоў па гэтым творы.

Канферэнцыя прайшла жыва і цікава. Выступалі члены партыйнага бюро і кіраўнікі арцелі, камсамольцы. Усім запомнілася выступленне загадчыка жывёлагадоўчай фермы А. Кірэйчыка. Апладысментамі былі сустрэты яго словы:

— У нас ёсць усе магчымасці, каб кожны працаваў так, як вучыў вялікі Ленін!

Л. САНДЛЕР.

Тэатр

СТАРОНКА СВЯШЧЭННАЙ ГІСТОРЫІ

Кожны новы твор пра неўміручага Леніна заўсёды ўзрушае душу. І калі ў Брэсце з'явіліся анонсы спектакля «Фінал» па п'есе П. Строгава, у якой Ленін — адна з галоўных дзеючых асоб, горад чакаў гэтай прэм'еры з асаблівай усхваляванасцю.

...Аўтамабільны гудок.

— Уладзімір Ільіч!.. Ідзе сюды!..

Зала замерла, напружана ўслухоўваецца ў голас, што данэсіцца з-за куліс. Трошкі высокі, адначасова пяшчотны і непахісны, чалавечны, цёплы і радасны голас.

Зала чакае.

І вось ён уваходзіць, энергічны, імклівы, жыццярадасны чалавек. Знаёмы профіль, жэсты. Знаёмыя па кінахроніцы, фатаграфіях і партрэтах, па расказах відавочцаў-сучаснікаў.

Зала маўчыць.

Углядаюцца і параўноўваюць. А потым — авацыя. Паверылі. Прынялі.

У ролі Леніна — П. Вінаградаў. Ён жа — і пастаноўшчык спектакля «Фінал». Шмат, вельмі шмат затрачана П. Вінаградавым працы, каб знайсці форму вобраза, адшліфаваць кожную дэталь, кожную рысачку, характэрную для Леніна. Увага да вонкавага падабенства на першых паказах спектакля нават перашкаджала яму, адцягвала ад галоўнага — ад унутранага раскрыцця вобраза. У час дзеяння акцёр як бы раптам заўважаў, што жэст у яго атрымаўся нейкі не такі, «не ленінскі», і ён, хоць на імгненне, але думаў, ці яму ўскінуць руку рэзка наперад ці лепш схаваць яе ў кішэню камізэлькі. Калі трэба было смяяцца, ён таксама як быццам спачатку вагаўся, як гэта зрабіць, каб выйшла цёпла. Здавалася, ён забываўся, што трэба было смяяцца проста ад душы. І грасіраванне ў яго іншы раз атрымлівалася так, што літара «р» амаль з'ядала ўсё слова, яно выпадала і тады было цяжка слухаць і разумець.

Потым, недзе на шостым-сёмым спектаклі, П. Вінаградаў амаль вызваліўся ад гэтай скаванасці. Вобраз з кожным новым паказам станавіўся больш выразны, глыбейшы. І глядач пачаў лепш рэагаваць. Смяяўся, калі Ленін жартаваў. Абураўся, калі абураўся Ленін. І такіх добрых кантактаў з залаю станавілася ўсё больш і больш. Але ўсё ж засталіся яшчэ месцы, дзе зала, здаецца, і ўсё разумее, і слухае, але яе ўвага выклікаецца хутчэй нашай свяшчэннай памяццю аб вобразе жывога чалавека, чым непасрэдным уражаннем ад сцэнічнага жыцця вобраза. Праўда, трэба прызнаць, што не заўсёды ў гэтым віна толькі выканаўцы. Справа ў тым, што п'еса П. Строгава «Фінал» месцамі напісана сухаватай, кніжнай мовай.

Не зусім спрыяюць часам артысту характарыстыкі, нададзеныя аўтарам тым персанажам, якія ў п'есе супрацьстаяць вобразу Ільіча, — напрыклад, прадстаўніку стаўкі, трацкісту. Ці правільна трактаваць трацкіста амаль як не блазнам? Калі б выканаўца ролі С. Яўдошанка дзейнічаў з большай насычанасцю і з адчуваннем суб'ектыўнай упэўненасці персанажа, тады і перад П. Вінаградавым паўстаў бы рад задач, выкананне якіх узмацніла б канфлікт і эмацыяльнае гучанне дадзеных сцэн.

Увогуле П. Вінаградаў асабліва пераканаўчы там, дзе ён і як пастаноўшчык, і як акцёр знайшоў для вобраза актыўныя сцэнічныя дзеянні. Вось ён з картаю ў руках вывучае кнігу пра крымскія паходы фельдмаршала Ласі супраць туркаў у 1736 годзе. І перад намі — згустак думкі, перад намі Ленін-стратэг. Ён шукае рашэнне — як вызваліць Крым ад Урангеля, і знаходзіць яго: абходны манеўр праз Гнілое мора — Сіваш.

Або другі прыклад. Ленін атрымлівае тэлеграму ад Фрунзе. Ён доўга і ўважліва чытае стужку, потым перачытвае яе зноў. І гэта глядзіцца з цікавасцю. Твар акцёра гаворыць пра многае. Ленін радуецца вялікай радасцю за тое, што Фрунзе знайшоў удалы план штурму Перакопа і, разам з тым, ён трывожыцца за жыццё дзесяткаў тысяч людзей.

Разруха, голад, беспрытульшчына, а на поўдні, у Крыме, за бетонам абарончых збудаванняў, падтрыманы танкамі, авіяцыяй і флотам Антанты — Урангель з белагвардзейскім ахвосцем. Сярод насельніцтва хваляванні. Гаворкі пра зверствы Урангеля, пра яго тэхніку наводзяць жах. Ходзяць чуткі, што, калі Урангель пераможа — канец рэвалюцыі. А тут яшчэ Троцкі пастаянна «ўстаўляе палкі ў колы...»

Дзе выйсце? Ленін прымае рашэнне — Урангель павінен быць разбіты да зімы. Гэта нялёгкі, але адзіна правільны шлях, каб выратаваць маладую Савецкую дзяржаву ад той небяспекі, якая навісла над ёю.

Ленінская думка не была б у спектаклі такая дзейсная, калі б яна не знаходзіла развіцця ў намаганнях яго саратнікаў — Фрунзе, Дзяржынскага і іншых верных ленінцаў.

С. Юркевіч здолеў падрабязна выявіць і ўдала спалучыць дзве, здавалася б, палярныя чалавечыя якасці Дзяржынскага — суровасць і дабрату. Асабліва ярка гэта відаць ва ўзаемаадносінах Дзяржынскага з Леніным і прадстаўніком стаўкі. Артыст іграе стрымана, але за гэтай стрыманасцю тоіцца сіла і цэласнасць валявой натуры. Праўда, шкада, што ён амаль не клапоціцца аб паотрэтным падабенстве ствараемага вобраза з яго прататыпам.

У спектаклі мы знаёмімся з Фрунзе ў Крамлі, куды ён тэрмінова прыбыў па выкліку Леніна з Усходняга фронту, дзе толькі што бліскуча разграміў армію Калчака. І вось ён сядзіць у мяккім, глыбокім крэсле, стомлены пасля многіх бяссонных начэй, уважліва слухае Ільіча. Ленін гаворыць, што партыя ўскладае на Фрунзе задачу яшчэ цяжэйшую, чым змаганне з Калчаком... Гэта барацьба з Урангелем. Фрунзе на секунду задумваецца. Не, гэта не ваганні перад цяжкасцямі прапанаванай задачы. Ён, верны салдат партыі, гатовы выканаць любы яе загад. Гэтая секунда патрэбна яму, каб імгненна ўявіць суадносіны сіл на Паўднёвым фронце і намеціць першыя крокі да ажыццяўлення ленінскага плана.

Так іграе А. Логінаў першую сцэну. А потым, паявіўшыся на Перакопе, яго Фрунзе паўстае таленавітым арганізатарам, здольным правільна арыентавацца ў абстаноўцы і хутка вырашаць шматлікія цяжкія задачы. Трэба маральна падрыхтаваць чырвонаармейцаў да штурму Перакопа, узброіць і апрануць армію. Уладкаваць узаемаадносіны з Махно, з былым сябрам і падначаленым Дар'ялавым, з генералам Стрыжэўскім. Усе гэтыя буйныя і менш буйныя задачы складваюцца ў асноўную, якую можна вызначыць славам «перамога». І што б ні рабіў акцёр на сцэне, заўсёды адчуваецца гэтая звышзадача вобраза, якая то адыходзіць месцамі на другі план, то становіцца дамінуючай, але прысутнічае заўсёды.

У п'есе ёсць дзве ролі, якія маюць першаступенную важнасць, але ў спектаклі не атрымалі дастаткова моцнага гучання. Гэта член Рэўваенсавета Савін (Ул. Кулішаў) і камісар Васільева (Н. Ганчарэнка). Можна было б «прайсціся» па ўсёй ролі Савіна і ў кожнай асобнай сцэне знайсці неадпаведнасць акцёрскіх дадзеных з аўтарскай характарыстыкай вобраза. Там, дзе па п'есе — гнеў, артыст іграе засмучанасць, дзе роздум — там абыякавасць. Выканаўца імкнецца, чаго б гэта ні каштавала, быць «простым» і «шчырым». Але яго «прастата» ператвараецца ў безаблічнасць.

Вобраз камісара Васільевай — гэта па сутнасці перапеў вобраза Камісара, цудоўна выпісанага Ус. Вішнеўскім у «Аптымістычнай трагедыі». Ужо адно гэта выклікае некаторую прадузятасць стаўлення глядача да гераіні. Тым больш, што Н. Ганчарэнка, напэўна, пад уплывам фільма, які нядаўна дэманстраваўся, наследуе выканаўчую манеру Валодзінай.

Нарэшце можна было б прымірыцца і з гэтым, каб актрыса дакладна выконвала задачы, улічвала ўсе канкрэтныя абставіны жыцця сваёй гераіні. Вось, напрыклад, сцэна прыходу Камісара ў лагер Махно. Сярод паўп'янага зброду анархістаў — жанчына. Махноўцы спачатку проста забаўляюцца з ёю. Толькі чалавек вялікай волі можа авалодаць гэтым натоўпам. Патрэбен выпадак для праяўлення гэтай волі. І такая магчымасць з'яўляецца. У адказ на рэпліку махноўца — быццам яна і зброі трымаць не ўмее, Васільева бярэ ў яго наган і трапным стрэлам разбівае бутэльку ў руках смяртэльна п'янага бандыта. І калі гэтая сцэна глядзіцца з напружаннем, дык другая сцэна («А танцаваць умееш, камісар?!») ужо выглядае як лёгкі дадатак да папярэдняй разрадкі. Нам тут не важна, **як** танцуе Васільева яблычка, добра ці дрэнна. Важна, **што** яна адчувае ў гэты час. А гэтага якраз і няма ў танцы Н. Ганчарэнка.

Затое як уражвае нас у гэтай жа сцэне артыст Г. Токараў (Махно)! Як ён сочыць за Камісарам! Здаецца, што ён бачыць больш і лепш за яе самую, бачыць у ёй смелую, моцную жанчыну, воля якой перамагла яго, махноўскую волю.

Ёсць у чым папракнуць і выканаўцу ролі Дар'ялава — Н. Мікава. Ён вельмі каларытны спачатку, а потым абмяжоўваецца адной фарбай — фанабэрыстасцю, замест таго, каб усебакова раскрыць эвалюцыю здрадніцтва на глебе эгацэнтрызму, ваганняў сумлення.

Некалькі аднастайны таксама артыст М. Абрамаў у ролі генерала Стрыжэўскага.

І ў той жа час якая жывая, паўнакроўная фігура Урангеля ў выкананні Г. Волкава. Разумны і хітры, з усведамленнем сваёй сілы і асуджанасці ў фінале. Моцны, драпежны праціўнік. І—не карыкатура...

У спектаклі многа масавых сцэн з удзелам рэвалюцыйнага народа. Падпарадкаваныя адзінай рэжысёрскай задуме, у цудоўным афармленні мастака Марозава, яны падкрэсліваюць асноўную ідэю: народ творыць гісторыю, народ — яе галоўны герой. Гэта яны — Курачкіны, Башковы і сотні, тысячы іншых рабілі рэвалюцыю, гэта яны са зброяй у руках адстойвалі яе заваёвы. Перад такім народам знімае шапку ў фінальнай сцэне Ленін і звяртаецца да залы:

«Пройдуць гады і людзі будуць святкаваць дзень нараджэння Савецкай улады. Ці ўспомняць пра вас, героі Перакопа?»

У зале чуюцца апладысменты. І тады, як бы падтрыманы імі, Ленін працягвае: «Успомняць! Абавязкова ўспомняць. Прыклад вашай бязмежнай адданасці партыі і рэвалюцыі, непахіснага служэння народу будзе жыць у вяках для ўсіх прыгнечаных, для ўсіх заняволеных краін і кантынентаў».

Такі фінал у «Фінале». Ён звязвае падзеі далёкіх рэвалюцыйных гадоў з нашым часам. Гэтым спектаклем тэатр звяртаецца да палымяных патрыятычных пачуццяў сучаснікаў і кліча захоўваць свяшчэнную памяць аб лепшых рэвалюцыйных традыцыях.

Віктар ЗАВІЗІЁН.

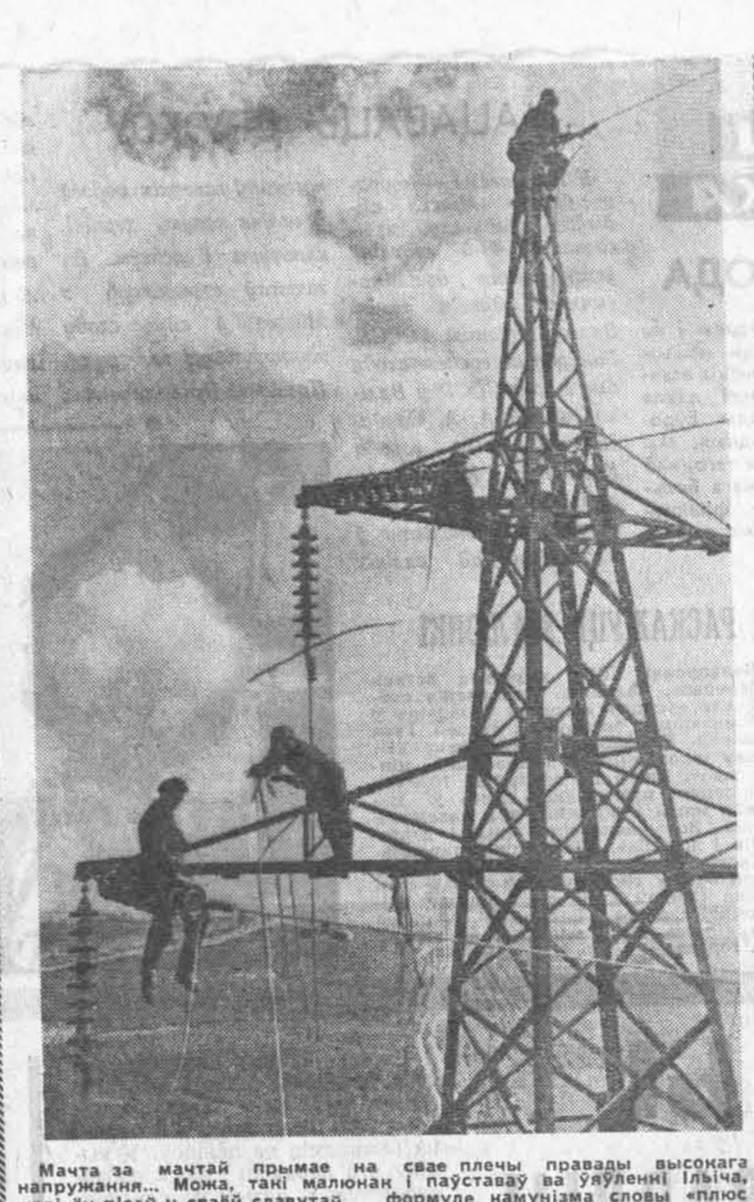

Мачта за мачтай прымае на свае плечы правады высокага напружання... Можа, такі малюнак і паўставаў ва ўяўленні Ільіча, калі ён пісаў у сваёй славутай формуле камунізма словы «плюс электрыфікацыя...»

Фотаэцюд **П. НАВАТАРАВА.**

ЧАСОПІСЫ Ў КРАСАВІКУ

«БЕЛАРУСЬ»

«Ленінскім курсам»—так называецца артыкул В. Панкратава, якім адкрываецца нумар часопіса. Публікуюцца таксама выступленне старшыні калгаса «Светлы шлях» Пінскага вытворчага ўпраўлення М. Жмайліка, рэпартажы М. Сталярова з Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі і Б. Глікіна з Гомельскага шклозавода імя М. В. Ламаносава, артыкулы В. Захарава «Барацьба непрымірымая» і В. Бандарчыка «Рэлігійныя святы—даніна мінуламу».

Сярод мастацкіх твораў — вершы Рыгора Хацкевіча, апавяданне «Калі застаюцца свае» Сяргея Грахоўскага, апавяданні «Не, не загубленая...» і «Прынцыпы» Піліпа Пестрака, вершы Хаіма Мальцінскага, Аляксея Зарыцкага, Міколы Хведаровіча, санеты В. Шэкспіра ў перакладах Ул. Дубоўкі і Ю. Гаўрука, байка Уладзіміра Корбана, камедыя Міхася Скрыпкі «Прэпарат «Бц-кулдык».

Крытык І. Кудраўцаў выступае ў часопісе з артыкулам «Са шчырай удзячнасцю» аб кнізе «Беларускія паэты (XIX—пачатку XX ст.ст.)». У раздзеле крытыкі змешчаны рэцэнзіі Р. Бярозкіна на паэму А. Вялюгіна «Вецер з Волгі», Д. Фактаровіча на кнігі І. Галянішчава-Кутузава «Італьянскае адраджэнне і славянскія літаратуры XV—XVI ст.ст.» і «Гуманізм ва ўсходніх славян», М. Досіна на кнігу Л. Гаўрылкіна «Рукі не здрадзяць», А. Рыбака на аповесць М. Шумава «Печаныя яблыкі», Б. Лапава на «Дыялекталагічны атлас беларускай мовы».

ЧАЛАВЕЧНАСЦЬ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

скую праўду і справядлівасць. Погляды станоўчых герояў рамана скіраваны ў будучыню, у грамадства, дзе, як гаворыць адзін з іх, «не будзе людзей злосных, несправядлівых, дурных, несумленных».

Глыбока чалавечныя і ў той жа час аптымістычныя ноты гучаць і ў творах востра драматычных, нават трагічных, у творах, дзе паказваюцца падзеі мінулай вайны і дзе савецкі чалавек пастаўлены тварам у твар са сваім злейшым ворагам — з фашызмам. Герой аповесці Васіля Быкава «Альпійская балада» Іван Цярэшка, якому ўдалося ўцячы з лагера смерці, думае: «Пракляты навек нямецкі фашызм, няўжо не хопіць ва ўсёй тваёй зграі здольнасці зразумець, што нельга будаваць сваё шчасце на вялікім няшчасці мільёнаў? Знішчаючы іншых, ты перш вытруціш у самім сабе здольнасць да радасцей, твая душа ад тваіх жа злачынстваў абрасце чорнай поўсцю, варожасці, якую разам з тлустым кавалкам ты імкнешся пакінуць нашчадкам...

Добра, што надоўга ўжо засталося балявацъ гэтым зверыядаўцам, і ўрэшце калі-небудзь запануе шчасце. Прыйдзе час—спазнаюць людзі вялікую радасць кахання і адданасці...»

Вось гэтая нянавісць да дзікай воўчай маралі, да несправядлівасці, да вайны, — з аднаго боку, а з другога, — сцвярджэнне права чалавека на мірную працу, на каханне, на шчасце, на жыццё светлае і справядлівае, — і складае ідэйную дамінанту лепшых твораў нашай літаратуры апошняга часу.

Але для чалавека мала проста ненавідзець. Для чалавека мала проста любіць. Для чалавека мала быць проста сумленным. І проста чалавечным мала быць для чалавека.

Чалавек яшчэ павінен адчуваць адказнасць за лёс другіх людзей, жыць для другіх, змагацца за агульныя інтарэсы і ідэалы. Ён мусіць — прывяду зноў тыя ж словы Маякоўскага — «к товарищу милеть людскою лаской», «к врагу вставать железа тверже».

Думаю, што не перабольшу, калі скажу, што іменна такі чалавек і становіцца героем нашых лепшых твораў — як вершаваных, так і празаічных. Можа быць, гэтаму герою не хапае яшчэ часам некаторых станоўчых якасцей — ці то маштабнасці, ці то шырыні поглядаў, ці то інтэлектуальнасці, — але ў яго дабраце, яго сардэчнай чуйнасці, гатоўнасці прыйсці на дапамогу чалавеку — сумнявацца не прыходзіцца. Ён не замыкаецца ні ў сваім шчасці, ні ў сваім няшчасці, не ўцякае ад жыцця ў сваю адзіноту. У вершы, які так і называецца «Чалавечнасць», Пімен Панчанка піша:

Колькі пастак мне ты прыхавала,
Добрае, не дробнае жыццё!
То сляпіла даль парахавая,
То глушыла юнкерсаў выццё.
Вернасць адарала шчодрай мерай.
Часам здрада секла з-за пляча,
То свяціла ясным сонцам вера,
То няверʼе кідала ў адчай.
Часта крывадушныя мяшчане
З-за драбніц ушчэнт мяне знішчалі,
Часам і ідэйныя сябры
Ласкава штурхалі пад абрыў...

Здавалася б, што пражытае павінна было б надламіць героя верша, ці — што яшчэ горш — азлобіць яго, зараніць у сэрцы глыбокую крыўду на свет і людзей. Ды не. Ён толькі яшчэ больш стаў цаніць цяпло сапраўднай дружбы.

Стаў дабрэй. І даўняя наіўнасць
Варухнула крыллем над табой.
Лечыцца трава ад спёкі лівнем,
Людзі ласкай лечацца людской.
. . . .
Мо бяда каму здушыла горла,
Можа хтось не можа ўжо дыхнуць?
Не забудзь туды раней за гора
Хоць на дзве хвіліны заглянуць.

Гэтае вось разуменне, што трэба ісці не ад людзей, а да людзей, усведамленне свайго абавязку перад людзьмі—характэрная якасць станоўчага героя лепшых новых твораў. І ён, гэты герой, імкнецца рабіць дабро, гатовы працаваць на карысць агульнай справы, змагацца. Такія, як мы помнім, героі рамана «Сэрца на далоні» І. Шамякіна, такія Платон Грушка, Несцер Падкова і Павел Кляновіч з пестракоўскага «Серадзібора», такі Янка Сітоў — герой аповесці А. Асіпенкі «Абжыты кут», — чалавек другога пакалення і ўзросту. Ён, учарашні дзесяцікласнік, па сутнасці, толькі яшчэ пачынае жыць, толькі пачынае, як ён кажа сам, задумвацца над сэнсам жыцця. І хоць ён бачыць вакол сябе яшчэ нямала благіх людзей, несправядлівасці, несумленнасці, няшчырасці, і хоць, у самым пачатку самастойнага жыцця ён сутыкаецца з першымі нягодамі і няўдачамі, ён не пазбываецца веры ў лепшае. І яшчэ ён пачынае ўсведамляць, што сэнс жыцця трэба шукаць у жыцці другіх, у працы, у змаганні. І ён займае сваё месца ў страі. «Апякаючы ногі аб расу, бягу на брыгадны двор. Там, да тоўстага сука векавечнай ліпы, прывязаны вагонны буфер. На ім ляжыць тоўсты кавалак жалеза. Хапаю яго ў рукі і з усяе сілы б'ю аб буфер. Над Зарэччам плывуць у ранішняй цішы звонкія гукі: «блям-блям-блям».

Званю я хутчэй таму, каб упэўніцца, што я ўжо прачнуўся, што для мяне настае дзень, поўны беганіны, клопатаў, а яшчэ таму, каб адчуць: я — брыгадзір».

Гэты ўрывак з аповесці — апавяданне ў ёй вядзецца ад першай асобы — добра перадае настрой героя, яго, так сказаць, жыццёвы тонус. Вобраз Янкі Сітова можна, мне здаецца, з поўным правам аднесці ў актыў нашай літаратуры, прысвечанай сённяшняй вёсцы, яе людзям.

Аповесць Васіля Быкава «Альпійская балада» заканчваецца пісьмом італьянкі Джуліі Навелі, якое адрасавана родным і знаёмым героя аповесці Івана Цярэшкі. «Конечно, — піша Джулія (піша на рускай мове, якую яна ведае), — вы не забыли то страшное время в Европе — черную ночь человечества, когда, приходя зачастую в отчаяние, тысячами умирали люди. Одни, уходя из жизни, принимали смерть как благословенное освобождение от мук, уготованных им фашизмом — это давало им силы достойно встретить финал и не преступить совести. Другие же в героическом единоборстве сами ставили смерть на колени, являя человечеству высокий образец мужества, и погибали, удивляя даже врагов, которые, побеждая, не чувствовали удовлетворения — столь относительной была их победа.

Таким человеком оказался ваш соотечественник Иван Терешко, с которым воля провидения свела меня на трудных путях неравной борьбы и утрат...»

Заканчваецца пісьмо словамі: «С благодарением всем — родившим, воспитавшим и знавшим Человека, истинно русского по доброте и достойного восхищения в своем мужестве. Спасибо, спасибо за все».

Пісьмо гэтае, як і ўся аповесць, — плён творчай фантазіі пісьменніка. Але аповесць — твор праўдзівы. Да таго ж, мы знаем цяпер, як многія нашы без вестак прапаўшыя суайчыннікі, нашы землякі, сапраўды змагаліся ў лагерах смерці, у атрадах італьянскіх, югаслаўскіх, французскіх партызан. І, можа быць, таму пісьмо італьянкі Джуліі ўспрымаеш не проста як праўду мастацкую, а як жывы чалавечы дакумент. І, можа, таму чытаеш яго з асаблівым пачуццём, з камячком у горле і з гордасцю за свайго, можа быць, аднавяскоўца, за свайго суайчынніка — «истинно русского по доброте и достойного восхищения в своем мужестве».

У вялікай барацьбе за новы свет, за Мір, Працу, Роўнасць, Свабоду, Братэрства і Шчасце народаў вырастаюць новыя людзі.

Людзі, пра якіх трэба сказаць, што ў іх жыве Ленін.

Людзі, якія становяцца героямі аповесцей і паэм.

Людзі, за якімі будучае — у жыцці і ў літаратуры.

У ГАСЦЯХ У КАЛГАСНІКАЎ—КАНСЕРВАТОРЫЯ

У пасёлку Мар'іна Горка па просьбе калгаснікаў сельгасарцелей «Авангард» і імя Калініна пабывалі выкладчыкі і студэнты Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

Больш як 400 працаўнікоў сяла прысутнічалі ў калгасным клубе на лекцыі і канцэрце, прысвечаных беларускай музыцы. Аб творчасці кампазітараў расказала дацэнт кафедры кампазіцыі і музыказнаўства С. Нісневіч. Сваімі творчымі планамі падзяліўся рэктар Белдзяржкансерваторыі, заслужаны дзеяч мастацтваў рэспублікі кампазітар Ул. Алоўнікаў. У канцэрце былі выкананы яго песні аб Брэсцкай крэпасці, Мінску, «Лясная песня», «Як у нас на трактарным». Калгаснікі першымі пачулі новы твор — песню «Маладосць», напісаную на словы паэта-аўтазаводца К. Гляйхенгаўса.

Дацэнт, лаўрэат Усесаюзнага конкурсу выканаўцаў скрыпач Б. Гальдштэйн, канцэртмайстар С. Бяльковіч, студэнты-вакалісты і інструменталісты выканалі творы П. Падкавырава, Д. Камінскага, Я. Цікоцкага, апрацоўкі народных песень.

БЕЛТА.

Павел ТКАЧОЎ

ЛЕНІН ПРЫЕХАЎ!..

Нядаўна я закончыў аповесць пра юных камунараў, пра хлопчыкаў і дзяўчынак 20-х гадоў. Аповесць не дакументальная, але настаўнік Рыгор Васільевіч Шакун крыху нагадвае паплечніка і сябра Уладзіміра Ільіча Леніна, нашага выдатнага земляка П. М. Лепяшынскага.

Прапаную ўвазе чытачоў два раздзелы з аповесці.

Аўтар.

□ □

Спякота. Ой, якая спякота. Нават дыхаць няма чым. Хоць бы на хвіліну зайшло за хмару сонца. Хочацца піць. Піць! За вёскай, проста ля дарогі, што вядзе на ўзвышша, да панскага маёнтка, ёсць крынічка. Ляжаш на зямлю, тыцнешся ў ваду і п'еш, п'еш...

Над табою лётае кнігаўка і крычыць:

— Пі-і-і! Пі-і-і!

Потым памыеш успацелы твар і раскінешся на траўцы. Неба блакітнае, блакітнае.

У лесе зязюля налічвае гады. Ку-ку! Ку-ку!.. Шмат гадоў жыві.

Янка зноў нахіляецца да крынічкі. Але чаму вада цёплая? І не вада — пясок нейкі. Сухі, гарачы.

— Вады! — шэпча Янка.— Піць!

— Зараз, родненькі, зараз,—аднекуль здалёк чуецца жаночы голас. — Пачакай крышачку.

Мама?!.. Толькі голас непадобны. Марылін? Не. І не Ганкі Шыбнёвай. Але гэты голас Янка чуў, толькі дзе?

Хлопчык раскрыў вочы. Да яго ў белым адзенні ішла жанчына. У руках — шклянка вады.

Жанчына асцярожна, разам з падушкай, прыўзняла Янкаву галаву:

— Пі, родненькі.

Глыток, другі, трэці...

— Сястрычка, дай і мне,— папрасіў нехта збоку ад Янкі.

— Зараз, Усцін, і вас напаю.

2

Дзе ён знаходзіцца? Проста над галавою белая столь. Абапал—ложкі. На іх — людзі. «Ага. Цягнік...» Яны прыехалі ў Маскву! Так, так. Іх сустракалі. Вось там Янка і чуў голас гэтай жанчыны...

Масква! Трэба хутчэй да Леніна, а ён ляжыць. Хлопчык прыўзнімаецца і... ляціць у бяздонне.

— Нельга ж табе, родненькі, уставаць,— жанчына папраўляе падушку.—Ляжы спакойна.

— Усё кудысьці збіраецца ісці,— загаварыў Усцін-чырвонаармеец. — Гавора, гавора. Не магу зразумець.

— Ляжыце, Усцін, спакойна. Не размаўляйце, — папрасіла сястра.

— Я ўжо колькі не гаварыў... А маё прозвішча—Гоман. Гаманіць любіў дзед, бацька, а за імі і я. Кроў такая ў нас цячэ...

— Чырвонаармеец Гоман, не пярэчце.

— Есць, таварыш... сястрычка.

— Вось так, — жанчына прысела на канапу.

У пакоі ціха-ціха. Чуваць, як цяжка дыхае Янка, як мармыча непрытомны чырвонаармеец, што ляжыць насупраць Янкі.

Паволі адчыніліся дзверы, увайшоў доктар.

— Як справы, Галіна Міхайлаўна? — ён кіўнуў галавою ў бок Янкі.

— Здаецца, нічога, Іван Пятровіч. Толькі яшчэ ў гарачцы.

— Так. — Доктар падышоў да Усціна. — А ў вас?

— Мне б пакурыць. А тут нельга.

— Ідзіце ў калідор.

— А можна?

— Можна.

Усцін узяў мыліцы, падыбаў у калідор...

Вячэрні змрок пачаў ахутваць Маскву. Дзе-ні-дзе ў дамах запаліліся агеньчыкі. Маленькія, ледзь прыкметныя: электрычнасці няма, газа каштуе вельмі дорага.

Па вуліцы праехала машына. Развярнулася і спынілася ля шпіталя.

Галіна Міхайлаўна адхінула фіранку. Уладзімір Ільіч! А з ім і Надзежда Канстанцінаўна!.. Галіна Міхайлаўна выбегла з палаты, пазвала Івана Пятровіча...

Ленін і Крупская ўзышлі ўжо на ганак. Адчынілі дзверы.

Насустрач ім спяшаўся Іван Пятровіч, а за ім Галіна Міхайлаўна, дактары, сёстры, лёгка параненыя чырвонаармейцы.

— Уладзімір Ільіч, чаму ж не пазванілі? — разгублена спытаў доктар.

— Дзень добры, таварышы! — весела прывітаўся Ленін.— А навошта званіць? Мы ўбачылі святло ў вокнах. Зайшлі, як кажуць, на агеньчык. Надзежда Канстанцінаўна можа пацвердзіць... А чаму не запрашаеце? — і жартаўліва дадаў:—Няпрошаны госць горшы за татарына. Ці не так?

3

— Прабачце, Уладзімір Ільіч... Праходзьце, калі ласка...

Вестка аб тым, што ў шпіталь прыехаў Ленін, імгненна абляцела ўсе паверхі. Чырвонаармейцы, якія маглі хадзіць, спускаліся на першы паверх, дзе была вялікая зала, неслі крэслы, услоны, весела гаманілі. Запалілі некалькі лямп.

— Уся Расея, лічы, на яго плячах, а ён знайшоў час прыехаць.— гаварыў Усцін суседу, разам з якім уладкаваўся ля самых дзвярэй, і раптам сціх: у залу ўвайшлі Ленін, Крупская, Іван Пятровіч.

Чырвонаармейцы запляскалі ў далоні.

— Таварышы! Таварышы! — Ільіч падняў руку.— Не трэба!

Ленін дастаў з кішэні гадзіннік і паказаў на яго: маўляў, дарэмна час трацім.

Не паспелі яшчэ сціхнуць апладысменты, як падняўся Усцін.

— Гэта ж мы, таварыш Ленін, шчаслівыя бачыць вас.— Усцін хваляваўся, ажно на носе заблішчэлі кропелькі поту.

— Дарагі таварыш чырвонаармеец, дарэмна так гаворыце, — перабіў яго Ільіч і цвёрда паўтарыў:—Дарэмна! Гэта я шчаслівы, што маю магчымасць сёння пабыць з вамі...

Чырвонаармейцы, што сядзелі паблізу, прыкмецілі: Ленін быў вельмі змораны. Глыбокія маршчыны пабеглі па твары, зрэзалі вялікі лоб. І толькі ў вачах — нязгасныя агеньчыкі.

— Давайце, раскажыце мне, што ў вас, што вам з дому пішуць?

— Уладзімір Ільіч.— Усцінаў сусед закашляўся ад хвалявання.

Ленін павярнуўся да яго.

— Вось пісьмо... ад жонкі. Дык яна піша, што зямля, дзякуй богу, ёсць. А вось чым яе араць?

Ленін прыжмурыўся:

— У суседа конь ёсць?

— Гэта ў якога? Што злева жыве? Пятро Боган. У яго ёсць.— Чырвонаармеец асмялеў.

— А ў суседа, што справа жыве — можа знойдзецца плуг? — зноў запытаў Ленін.

— У Гната Пасечнага? Ажно два. І барана ёсць.

— Гнатавы плугі, Пятроў конь, яшчэ чый-небудзь — можна араць?

— Можна,— ажно разгубіўся чырвонаармеец.— Канешне, можна!

Чырвонаармейцы загаманілі.

4

— Калектыўна, таварышы, трэба весці гаспадарку.— Ленін не спяшаючыся прайшоўся ад акна да дзвярэй. І расказаў аб цяжкім становішчы краіны аб тым, што імперыялісты робяць усе намаганні, каб знішчыць Савецкую рэспубліку.

— Зараз у нас голад, нястача. Але пройдзе час і наш народ будзе самы шчаслівы. Так, так, таварышы, самы шчаслівы ў свеце. Я веру...

Калі ўжо сталі праводзіць Леніна і Крупскую, Ільіч звярнуўся да доктара:

— Іван Пятровіч, я хачу наведаць цяжка параненых.

— Уладзімір Ільіч, вы ж змарыліся. І я, як доктар...

Але Ленін не даў дагаварыць:

— А вы не змарыліся? А яны? — Ленін паказаў на дактароў, сясцёр, чырвонаармейцаў.— Даражэнькі Іван Пятровіч, змарыліся ўсе. Таму пра гэта і не будзем весці размову.

Ленін, Крупская разам з Іванам Пятровічам абышлі ўсе пакоі, дзе ляжалі цяжка параненыя. Апошні быў Янкаў. Увайшоў Ленін і адразу спыніўся.

— Такі малады чырвонаармеец? — здзіўлена спытаўся ён.— Хлапчанё ж...

— Гэта, Уладзімір Ільіч, Янка Корзун. З Беларусі. Ён і яшчэ двое юнакоў састаў бульбы прывезлі ў Маскву. Па дарозе бандыты падстрэлілі яго. Во, сястра больш ведае. Яна сустракала цягнік. Галіна Міхайлаўна, раскажыце, калі ласка.

— Ён да вас, Уладзімір Ільіч, ехаў,— Галіна Міхайлаўна падышла бліжэй да ложка.— З Магілёўшчыны. Вёска там ёсць — Гарадзішча. Дык ён адтуль. Школу бандыты спалілі, настаўніка забілі. Вось ён і прыехаў у Маскву, каб памаглі пабудаваць школу.

Янка заварочаўся.

— Пачакайце, Гарадзішча?.. Надзя, гэта, здаецца, адтуль Рыгор Васільевіч? Вы не ведаеце прозвішча настаўніка? — Ленін павярнуўся да сястры

— Не, Уладзімір Ільіч, не ведаю.

— Шакун,— ледзь чутна прашаптаў Янка.— Рыгор Васільевіч.

Ленін нахіліўся да Янкі.

— Шакун?! — перапытаў.

— Так... — Янка хацеў падняцца, але не здолеў.

— Ляжы, ляжы. Папраўляйся хутчэй.— Ленін укрыў Янку коўдраю. — Хадземце, таварышы.

Ледзь чутна рыпнулі дзверы...

* * *

Пахмурым лістападаўскім днём па дарозе, што вядзе на Гарадзішча, ішоў Янка. Збялелы худы твар, кірпаты нос. Апрануты Янка ў шынель. На галаве шапка-будзёнаўка з вялікай чырвонай зоркай.

5

Шынель і шапку-будзёнаўку падарыў Янку Усцін. Праўда, шынель быў вялікі, дык Галіна Міхайлаўна перашыла. Прынесла яна яму і чорныя, бліскучыя боты.

— Бяры, Янка,— і заплакала.— Абувайся. А плачу я па брацiку, па Сашу. Паранены да белых трапіў. Расстралялі яго...

Зайшоў у той дзень і Іван Пятровіч, усміхнуўся:

— Ваяка. Дамоў збірайся. Званіў Мікола. Зноў прывёз бульбу. Хоча і цябе забраць.

— Я да Леніна пайду.

— Ён, таварыш доктар, не верыць, што Уладзімір Ільіч з ім размаўляў,— сказаў Усцін.— Мы нават паспрачаліся з-за гэтага.

— Было, Янка,— пацвердзіў Іван Пятровіч. — Ленін прыязджаў у шпіталь. Заходзіў у палату. Ты яшчэ яму прозвішча настаўніка падказаў.

Янка разгублена глядзеў на Івана Пятровіча, на Усціна. Ці не жартуюць яны?

— Як жа так? Чаму не разбудзілі? — да болю крыўдна стала Янку.

— Нельга было, таму і не будзілі. Уладзімір Ільіч сам папярэдзіў, каб не надта гаманілі...

— А я ўсё ж пайду да Леніна,— упарта заявіў Янка. — Пайду!

Іван Пятровіч павярнуўся да дзвярэй:

— Не выйдзе нічога. Ленін паехаў у вёску. Калі вернецца — невядома,—падышоў, паклаў руку на Янкава плячо: — Трэба ехаць табе. Дарога цяжкая. Збірайся. Мікола хутка зойдзе.

Праз некаторы час развіталіся.

У калідоры чакаў Мікола. Ён кінуўся абдымаць Янку. Потым падышоў да Галіны Міхайлаўны, разгублена неяк сказаў:

— Дзякую вам, Галіна... за Янку.— Мікола пачырванеў. І Галіна Міхайлаўна пачырванела.

«Дзіўна».— падумаў Янка і пакрочыў на двор.

Халоднае паветра прыемна асвяжыла твар. Чамусьці закружылася галава, і, каб не ўпасці, Янка прысеў на ганак. А тут і Мікола выйшаў.

— Хадзем, Янка-абаранка...

ЧУЦЕН ГОЛАС НАШ ДАЛЁКА

ПРА ПОДЗВІГ НАРОДА

Аддзяленне таварыства «Францыя — СССР» у горадзе Клермон-Феран рыхтуецца адзначыць 20-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Па просьбе французскіх сяброў у Клермон-Феран накіраваны кнігі І. Мележа «Мінскі напрамак», А. Адамовіча «Партызаны», В. Быкава «Трэцяя ракета», Т. Хадкевіча «Мая Беларусь», зборнікі «Гераічная абарона» і «Злачынствы нямецка-фашысцкіх захопнікаў у Беларусі».

«Мы былі невыказна ўсхваляваны творамі пра барацьбу вашага народа,—пішуць з Францыі.— Якую вы павінны былі праявіць волю і смеласць, каб выгнаць фашысцкага захопніка! Мы ніколі не забудзем і не дазволім забыць нашым дзецям, якія вялікія ахвяры вы прынеслі дзеля таго, каб народы Еўропы сталі свабодныя. Мы зробім усё для таго, каб расказаць як мага большай колькасці французаў пра подзвіг вашага народа».

МАЦАВАЦЬ ДРУЖБУ

У Натынгеме — «горадзе-браце» Мінска адбыўся вялікі сход, прысвечаны 40-й гадавіне ўстанаўлення дыпламатычных адносін паміж Вялікабрытаніяй і СССР. Ганаровым госцем сходу быў пасол СССР у Вялікабрытаніі А. А. Салдатаў. Лорд-мэр горада Карнеліус Камеран у сваім выступленні падкрэсліў, што англічане ў захапленні ад вялікіх поспехаў савецкіх людзей у галіне навукі, тэхнікі, культуры і асветы. Ён зачытаў атрыманую з Мінска ў адрас сходу віншавальную тэлеграму. Прэзідэнт Натынгемскага аддзялення Таварыства англа-савецкай дружбы доктар А. Дуглас і прэзідэнт Натынгемскага савета прафсаюзаў Р. Шэрад з цеплынёй гаварылі пра сваю паездку ў Мінск, заклікалі далей мацаваць братнія сувязі двух гарадоў.

ПА СЯМІ ДАРОГАХ

«Беларусь сёння» — так называўся фотаконкурс, праведзены Рэспубліканскім саветам прафсаюзаў і Беларускім таварыствам дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі. Сто лепшых работ конкурсу склалі выстаўку, якая накіравана зараз за мяжу па сямі маршрутах. З жыццём Савецкай Беларусі пазнаёмяцца працоўныя сацыялістычных краін Еўропы. Выстаўка пабывае таксама на Кубе, у Мексіцы, Уругваі, на астравах Новай Зеландыі і ў Аўстраліі. У Францыі здымкі будуць экспанавацца ў 25 гарадах. Паўночны маршрут выстаўкі пройдзе па Фінляндыі, Нарвегіі, Ісландыі. Выстаўку «Беларусь сёння» ўбачаць таксама жыхары Вены і Лазаны.

«ПРЫШЛІЦЕ ВАШЫ КНІГІ»

З кожным годам усё больш беларускіх выданняў накіроўваецца за граніцу.

Па просьбе камісіі па асвеце таварыства «Францыя—СССР» у Парыж нядаўна пасланы камплект падручнікаў па матэматыцы, выдадзеных у Мінску. Яны будуць экспанавацца на выстаўцы, прысвечанай савецкай школе.

«Інжынерна-фізічны часопіс» Акадэміі навук БССР папрасіла бібліятэка Аўстрыйска-савецкага таварыства ў Вене.

Супрацоўнікі лабараторыі па вывучэнню раслін Лувенскага універсітэта (Бельгія) з падзякай пацвердзілі атрыманне «Бюлетэня Інстытута біялогіі Акадэміі навук БССР». Выкладчыкі універсітэта зацікавіліся работай беларускіх фенолагаў. Раней у гэты ж адрас была накіравана выдадзеная ў Мінску кніга «Шэраальховыя лясы і іх гаспадарчае выкарыстанне».

«Калі ласка, прышліце новыя кнігі пра Беларусь»,—з такой просьбай звярнуўся ў Мінск французскі школьнік Мішэль Балюто. Хлапчук збірае калекцыю, прысвечаную прыродзе Беларусі. Мішэлю пасланы буклеты, паштоўкі, даведнікі для турыстаў.

Вялікая пасылка з кнігамі навуковага характару накіравана ў адрас Анандхвальскай грамадскай бібліятэкі ў горадзе Куталам (Індыя).

АБ ЧЫМ РАСКАЖУЦЬ МАЛЮНКІ

Дэлегацыя Беларускай ССР наведала летась Фларэнцыю, Венецыю, Балонью. Італьянскія сябры выказалі ў час сустрэч жаданне наладзіць у сябе выстаўку малюнкаў беларускіх дзяцей. Гэта просьба задаволена. У Балонью накіравана выстаўка малюнкаў школьнікаў і выхаванцаў мінскіх дзіцячых садоў. Усяго на выстаўцы 103 работы. Проста і шчыра расказваюць дзеці ў малюнках пра свае мары і жаданні, пра навакольную рачаіснасць. Вось некаторыя назвы дзіцячых работ: «Мір і дружба», «Беларускія партызаны», «Свята Кастрычніка», «Краны», «Рабочая раніца». Валодзя Отчык свой пейзаж назваў «Новая вёска», Вова Сонцаў намаляваў плошчу Перамогі. Адзінаццацігадовага Валерыка Чаркаса вабіць касмічная тэма. Свой малюнак ён назваў «Месяц у 198... годзе».

У красавіцкім нумары італьянскага часопіса «Рэальта савіеціка» апублікаваны артыкул «Чырвоны сцяг над Мінскам і Кіевам». Часопіс падрабязна расказвае пра пераможныя баі Савецкай Арміі на беларускай зямлі. Артыкул ілюстраваны шматлікімі здымкамі. Адзін з іх паказвае момант устанаўлення чырвонага сцяга над Домам урада ў Мінску ў ліпені 1944 года.

ВЕЧАР ВА УРУГВАІ

Ва Уругваі з поспехам прайшоў месячнік уругвайска-савецкай дружбы. У час месячніка чыталіся лекцыі пра дасягненні Савецкага Саюза, самадзейныя мастацкія калектывы і ўругвайскія артысты выконвалі танцы і песні народаў СССР, музычныя творы савецкіх кампазітараў.

Адзін з дзён месячніка быў прысвечаны Беларускай ССР. Нашы сябры выкарысталі пры падрыхтоўцы да яго беларускія кнігі, альбомы, грамзапісы, фотавыстаўкі. На вечары дружбы прэзідэнт Уругвайска-савецкага інстытута культуры прафесар А. Сарыяна выказаў глыбокую падзяку савецкаму народу за ўклад, унесены ў развіццё навукі і культуры, у справу барацьбы за мір і дружбу паміж народамі.

Удзельнікі самадзейных гурткоў Мінскага Палаца піянераў рыхтуюць падарунак сваім кубінскім сябрам. Яны пашлюць Гаванскаму Палацу піянераў на іспанскай мове тэкст п'есы беларускага драматурга В. Вольскага «Дзед і жораў», поўны рэквізіт, эскізы дэкарацый і музычнае афармленне для пастаноўкі. Разам са сваім кіраўніком А. Ліхачом юныя артысты аглядаюць падарунак кубінскім дзецям.

Фота В. ЛУПЕЙКІ (БЕЛТА).

РАДАВЫ ЛЕНІНСКАЙ ГВАРДЫІ

Па воінскаму званню ён быў генерал. Але мне хочацца гаварыць пра яго, як пра радавога. Як пра радавога ленінскай гвардыі, чыё жыццё з самых юных гадоў было аддадзена справе Ільіча.

Хочацца расказаць пра яго яшчэ і таму, што гэтае імя — Аляксандр Антонавіч Кавалёў —цяпер мала што гаворыць чытачу, асабліва маладзейшаму. А дваццаць пяць—трыццаць гадоў назад яно было надзвычай шырока вядомым. Пра мужнасць, пра подзвігі А. Кавалёва пісаліся кнігі. Яго любілі сябры, любіў народ і баяліся ворагі.

На старонках газеты літаратараў і дзеячоў мастацтва вельмі прыемна адзначыць таксама цікавасць і пільную ўвагу А. Кавалёва да літаратурнага жыцця краіны, да маладой беларускай літаратуры. У яго асабістай бібліятэцы ёсць шмат кніг, падораных Аляксандру Антонавічу аўтарамі — Уладзімірам Лугаўскім, Міхаілам Сланімскім, Львом Кантаровічам і іншымі. З хваляваннем сустрэў я ў гэтай бібліятэцы таксама першае выданне паэмы М. Чарота «Босыя на вогнішчы», «Асцё» К. Крапівы, «Там, дзе кіпарысы» Ул. Дубоўкі, руска-беларускія слоўнікі розных аўтараў. Гэтыя кнігі набыў А. Кавалёў, калі працаваў у Жыткавічах, Заслаўі, Мінску. І ўсё жыццё беражліва захоўваў першыя зборнікі маладых тады яшчэ беларускіх савецкіх паэтаў.

У гады панавання культу асобы папулярнасць выдатнага бальшавіка-чэкіста — нашага слаўнага земляка стала камусьці не па сэрцу. Але пра гэта— далей...

Сын чэрыкаўскага жабракарамесніка, Алесь Кавалёў з дзён Лютаўскай рэвалюцыі (яму не было тады і семнаццаці гадоў)—актыўны прафсаюзны, а потым партыйны работнік. Захаваўся дакумент тых часоў. У ім гаворыцца, што «за час сваёй працы ў Чэрыкаўскім павеце т. Кавалёў паказаў сябе як сумленны і незаменны работнік і арганізатар па прафсаюзнаму руху і як ідэйны паборнік пралетарыяту». Уступіўшы ў пачатку 1918 года ў партыю, А. Кавалёў просіць паслаць яго на фронт—ён лічыць, што там прынясе больш карысці справе рэвалюцыі.

У артыкулах і нарысах пра А. Кавалёва часта расказвалася аб мужнасці і волі, якія праявіў ён пры аперацыі па ўзрыву моста цераз Бярэзіну.

...Цёмная ноч. Восеньская слата. Цяжка ісці, але група курсантаў Магілёўскіх курсаў чырвоных камандзіраў настойліва крочыць праз лес. У тых, хто наперадзе—па дзве вінтоўкі ў руках. У тых, хто ззаду—дынаміт.

Дванаццаць кіламетраў ад Бабруйска. Мост. Каля яго—узмоцненая варта. Яна не можа стрымаць адважных. Мінае некалькі хвілін, і цішыню ночы скаланае магутны выбух. Полымя шугае высока ў неба. Заданне выканана.

Але жменька курсантаў акружана белапалякамі. Як вырвацца з гэтага смяротнага кальца? Чырвоных байцоў толькі дванаццаць, а белапалякаў—больш сотні. Камандзір курсантаў, былы царскі афіцэр, панікуе. Ён гаворыць, што лепей здацца, бо прабіцца немагчыма. І тады Алесь Кавалёў бярэ на сябе камандаванне.

—Мы павінны прабіцца або загінуць, таварышы будучыя чырвоныя камандзіры. Слухаць маю каманду!—цвёрда гаворыць ён.

Смелай, добра прадуманай контратакай курсанты прарвалі акружэнне і выйшлі да сваіх...

Гэта толькі адзін з подзвігаў А. Кавалёва ў грамадзянскую вайну. А колькі іх было!..

Грамадзянская канчаецца. Партыя пасылае А. Кавалёва ў ЧК, а потым—у пагранічныя войскі. Вось перада мной старая фатаграфія — пасяджэнне Заслаўскага Савета пад Мінскам. На ёй і малады камандзір-пагранічнік Алесь Кавалёў. З 1924 года Кавалёў—намеснік начальніка аднаго з важнейшых аддзелаў АДПУ Захаду ў Мінску, а з лютага 1926 года—начальнік Батумскага пагранічнага атрада.

Гэта быў вельмі важны пагранічны раён. Двурушнік Берыя, які ўзначальваў Закаўказскае АДПУ, не лічыў патрэбным наводзіць на граніцы парадак. Шпіёны, кантрабандысты з нашага і турэцкага боку хадзілі цераз мяжу ў госці на вяселлі, на шашлык, на бандыцкія зборышчы. Новы начальнік Батумскага пагранатрада ўсё гэта спыніў. У рукі пагранічнікаў адразу трапіла шмат зацятых парушальнікаў граніцы. Іх сябры і сваякі спрабавалі падкупіць Кавалёва. Яны нават жонцы яго прапанавалі велізарныя каштоўнасці. Але А. Кавалёў усё мацней замыкаў граніцу на замок.

Сярод буйных кантрабандыстаў злоўлены былі і два блізкія сваякі Берыя. Узнік цэлы канфлікт. Аляксандр Антонавіч на кампраміс не пайшоў. У выніку яго перавялі на азербайджанскую, а потым на сярэднеазіяцкую граніцу.

Тут было асабліва цяжка. З Афганістана і Персіі часта прыходзілі контррэвалюцыйныя банды. Камандуючаму пагранічных войск Сярэдняй Азіі Аляксандру Кавалёву давялося ўзначаліць баявыя аперацыі вялікага размаху. Тут трэба было быць не толькі военачальнікам, а яшчэ знайсці дарогу да сэрца простых працаўнікоў.

Выключнай была асабістая мужнасць А. Кавалёва. Аднойчы на самалёце, якім кіраваў вядомы лётчык Камінскі, а бортмеханікам быў славуты цяпер Ілья Мазурук, Кавалёў паляцеў шукаць няўлоўную банду Клыева. Вяртаючыся ў Ташкент, ён убачыў з вышыні, што ў невялікім гарадку, акружаны бандамі, з апошніх сіл адбіваецца парадзелы атрад пагранічнікаў. Кавалёў абстрэльвае бандытаў з кулямёта і перадае па радыё загад суседняму пагранатраду спяшацца да месца бою. Потым загадвае пасадзіць самалёт на гарадской плошчы. «Каваль-паша», як з нянавісцю і жахам называлі яго бандыты, узначаліў абарону горада. Бандыты былі знішчаны...

За подзвігі ў барацьбе з басмачамі, за «выключную ініцыятыву, энергію і чэкісцкую самаадданасць» Савецкі ўрад узнагародзіў А. А. Кавалёва ордэнам Баявога Чырвонага Сцяга.

З 1934 года Аляксандр Антонавіч—начальнік пагранічных войск Ленінградскай акругі, з 1938—начальнік пагранічных і ўнутраных войск НКУС СССР. У гэтыя гады ён, як пісаў пра гэта ў сваім перадсмяротным пісьме, рабіў не тое, чаго ад яго чакалі. Ён рашуча выступіў у абарону многіх незаконна арыштаваных камандзіраў. Больш таго, некаторых вызваліў без санкцыі зверху. Частка гэтых людзей жыве і цяпер, сумленна працуючы на карысць Радзімы і захоўваючы глыбокую ўдзячнасць Аляксандру Антонавічу.

У 1939 годзе камдзіў А. А. Кавалёў быў адхілены ад пасады начальніка пагранвойск і звольнены з невялікай пенсіяй у адстаўку.

У першыя дні Айчыннай вайны як дэпутат Вярхоўнага Савета РСФСР ён настойліва просіць узяць яго ў армію хаця б у якасці радавога байца. Але ў адказ на гэтую просьбу Берыя прыслаў афіцэраў МДБ, якія зрабілі ў кватэры А. Кавалёва вобыск і спалілі ўсе яго дакументы і паперы.

Але Аляксандр Антонавіч усё ж дабіваецца, што яго прымаюць у армію. У пачатку 1942 года ён кіруе адводам ад Масквы групы рэзервовых войск у горад Горкі. У сакавіку 1942 года ён піша сваё апошняе пісьмо жонцы і асобна пісьмо дачцы. Гэтае завяшчанне байкі-камуніста дачцы-камсамолцы з'яўляецца выдатным дакументам шчырасці, ідэйнасці і высакароднасці камуніста-ленінца. Неўзабаве А. А. Кавалёў памёр.

Савецкай радзіме, партыі Леніна аддаў сваё сэрца і прысвяціў сваё жыццё слаўны сын беларускага народа, выхаванец беларускай партыйнай арганізацыі Аляксандр Антонавіч Кавалёў.

М. МЕЛЬНІКАЎ,
краязнаўца.

«ПЕСНЯ МІРУ» ЭСІ РЭНВАЛ

Сапраўднае мастацтва заўсёды гуманістычнае. Яно ўслаўляе лепшае ў чалавеку—розум, душэўную прыгажосць, добрую волю. Такое мастацтва ва ўсе часы было сучаснае ў шырокім філасофскім сэнсе гэтага слова. Але асаблівае значэнне яно набывае сёння, калі ў барацьбе за чалавека, за ідэалы міру і дружбы на зямлі вызначаюцца не толькі чыста палітычныя, але і творчыя пазіцыі мастака.

У гэтым лішні раз пераконвае мастацтва прагрэсіўнага фінскага скульптара Эсі Рэнвал. Выстаўка яе работ, якая абышла многія гарады Еўропы, паказвалася ў Маскве, а цяпер экспануецца ў Мінску. Яна адкрылася ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР у дні, калі савецкі і фінскі народы адзначалі 16-ю гадавіну з дня падпісання Дагавору аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемадапамозе паміж Савецкім Саюзам і Фінляндыяй.

Выстаўка з'явілася добрай адзнакай гэтай дружбы. Цэлая галерэя скульптурных партрэтаў прагрэсіўных дзеячоў Фінляндыі, паэтаў, пісьменнікаў, вучоных, мастакоў, аб'яднаная агульнай назвай «Песня міру», на дзіва тонка перадае дух краіны, нацыянальныя рысы характараў. Яна раскрывае перад намі свет глыбокіх думак і пачуццяў, уводзіць у атмасферу, у якой жыве і творыць мастачка.

Але выстаўка цікавая не толькі як факт культурнай сувязі паміж дзвюма дружнымі краінамі. Глыбока рэалістычнае, у нечым традыцыйнае і разам з тым непаўторнае, арыгінальнае мастацтва Эсі Рэнвал — значная творчая з'ява.

Рэнвал працуе ў асноўным у жанры партрэтнай станковай скульптуры. Гэтая старажытнейшая галіна пластыкі церпіць сёння самыя розныя ўплывы. У пошуках выйсця з пракрустава ложа праславутага акадэмічнага станкавізму станковая скульптура нярэдка пачынае схіляцца то да неправамернай абагуленасці, то да неўласцівых ёй манументальных форм. У выніку траціцца яе жанравая спецыфіка.

Эсі Рэнвал адмаўляецца ад чыста вонкавых прыёмаў «асучасніванні» скульптурных форм. Яна нібы звяртаецца ў сваіх пошуках да вытокаў жанру, прымушае іх гучаць па-новаму. Яе не бянтэжыць, напрыклад, што манахромнасць з некаторага часу стала нібы абавязковым законам скульптуры. Яна смела ўжывае ў пластыцы колер і дэкор, падфарбоўваючы не толькі гіпс, але і бронзу. Яна нібы прымушае нанава гучаць «старыя» матэрыялы. І міжволі ўспамінаецца старажытная скульптура Егіпта і Грэцыі, работы майстроў ранняга італьянскага сярэдневякоўя. Якую жывасць і непаўторнасць надавалі ім спалучэнне аб'ёму і колеру!

Але, адраджаючы старажытныя традыцыі, Рэнвал ідзе далей. Яна не толькі абыгрывае колер, але па-рознаму апрацоўвае сам матэрыял, спалучае ў ім розныя фактуры і нават розныя матэрыялы ў адной рэчы. Усё гэта не проста цікавыя эксперыменты. Скульптар добра разумее, што ў кожнага мастацтва свая мера ўмоўнасці і сіла выразнасці — у манументальнага свая, у станковага свая.

Апошняе, як правіла, не звязана з архітэктурай, у тым ліку з інтэр'ерам. Яно мае самастойнае значэнне і разглядаецца з невялікай адлегласці, як кажуць,—твар у твар. Адсюль яго пэўная інтымнасць, «падрабязнасць». Аднак гэтая «падрабязнасць» не павінна мець нічога агульнага з натуралістычнай абыякавасцю да дэталей. Рэнвал умее падкрэсліць толькі тое, што паглыбляе характарыстыку. Яна з вялікім тактам і густам як бы «ажыўляе» форму, але пры гэтым нідзе не парушае меру ўмоўнасці, якую дыктуюць матэрыял і спосаб яго апрацоўкі. Пачуццё матэрыялу—важная якасць мастака. Рэнвал валодае ім віртуозна. Паглядзіце, як па-рознаму апрацоўвае яна бронзу. То пакідае яе шурпатай, матавай, то пратраўлівае, паліруе, чаканіць, нават пакрывае асобныя дэталі сусальным золатам або дэкарыруе каштоўнымі камянямі. І «старая» бронза гучыць у яе па-новаму, непаўторна і свежа.

Цёмная, гладкая, паціраваная фактура бюста Урха Кеканена. Яна надае вобразу строгасць і манументальнасць. Шурпатая, са слядамі земляной формы — у партрэце інжынера Шайбал. Аўтар толькі ледзь праскрабае шаберам дужкі акуляраў і «крухмальны» каўнерык. І бронза раптам успыхвае чысцінёй паверхні, ажыўляючы партрэт і робячы яго больш характэрным. А ў іншым выпадку — пачынае свяціцца натуральнай паліраванай бронзай увесь твар. Рэнвал даводзіць паверхню да бляску, прымушае яе пералівацца блікамі, пераходамі, святаценямі. І каб яшчэ лепей падкрэсліць першародную аснову матэрыялу, пакрывае пратравай другарадныя дэталі — валасы, адзенне. Яны робяцца зеленаватыя, матавыя. Іншы раз пратрава наносіцца толькі ў якасці малюнка, своеасаблівага дэкору. Напрыклад, узор на світэры хлапчука. І як удала гэты ўмоўны прыём «працуе» на вобраз.

Часам самыя нечаканыя дэталі ў партрэтах Рэнвал дасягаюць такой натуральнасці, што проста дзіву даешся, як гэта раней ніхто не здагадаўся іх прымяніць. Паглядзіце, напрыклад, якую тонкасць надае дзявочай галоўцы драцяная пасма валасоў, што спадаюць з ілба (партрэт Эйі Хюціяйнен). І ўжо не здаюцца наўмыснымі ўпаяныя ў бронзу брошка, завушніцы, кулон з натуральных камянёў, жэмчугу або карала. Наадварот, гэты дэкор выглядае больш умоўна, чым калі б ён быў натуралістычна вылеплены. Так дадатковы матэрыял падкрэслівае асноўны, адна фактура — другую. А ў цэлым ствараецца сінтэтычны вобраз, цэльнасць, але не аднастайнасць.

У Рэнвал амаль няма дзвюх аднолькавых работ, хаця ў чымсьці ўсе яны вельмі блізкія — на кожнай адбітак почырку мастачкі, яе манеры, вобразнага бачання. І разам з тым кожная — адкрыццё чалавечай натуры. Кожная—свой уласны ўнутраны свет, свой лёс. Можна было б многа гаварыць у сувязі з гэтым пра выключна тонкую трактоўку характару мужа і жонкі ў групавым партрэце, пра гіпсавы партрэт Тове Янсон, пра выключна тонкія, амаль кволыя партрэты дзяцей, абаяльныя, крыху сумныя і чуллівыя. Але работ многа. Гэта і медалі, і графічныя лісты, плакаты, у якіх таксама праявілася дзіўная вынаходлівасць аўтара, адчуванне матэрыялу, стылю. Хочацца падкрэсліць толькі галоўнае ў іх: Эсі Рэнвал прымусіла па-новаму, сучасна гучаць старажытныя прыёмы, дабілася дзівоснага адзінства матэрыялу, формы, колеру, святла. Апошняе не менш важна, чым усё астатняе. Іменна гэтая разнастайнасць мовы робіць вобразы мастачкі змястоўнымі і ёмістымі. Знаёмства з яе творчасцю прыносіць вялікую радасць. І міжволі хочацца напомніць быць можа банальную, але справядлівую ісціну аб тым, што вечназялёнае дрэва мастацтва не расце на голым месцы. Але, уваходзячы сваімі карэннямі ў тоўшчу вопыту мінулых эпох, яно як бы нанава адкрывае іх. І таму кожны раз расцвітае свежа і непаўторна.

Эсі Рэнвал дае востра адчуць гэта.

Алег СУРСКІ.

НА ГАСТРОЛЬНЫХ МАРШРУТАХ

ПІНСК У Пінскім гарадскім Доме культуры і гідрамеліярацыйным тэхнікуме адбыліся канцэрты Брэсцкага гарадскога сімфанічнага аркестра пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча культуры М. Солапава і М. Мінстара. Аркестр выканаў першую частку незакончанай сімфоніі Шуберта, сімфанічную паэму «Казка» Манюшкі, Развітальную сімфонію Гайдна, творы Бізэ, Глінкі, Гуно, Сібеліуса.

Цёпла была прынята слухачамі салістка Рагіна Сакалоўская, якая праспявала «Хабанэру» з «Кармэн» і песню кампазітара Пуксты «Шоўкавыя травы».

За работу па прапагандзе музыкі сакратар Пінскага гаркома партыі П. Чыгірык уручыў заслужанаму дзеячу культуры М. Солапаву ганаровую грамату.

Л. НЕЛЕЗЕВА.

КАРМА Артысты Гомельскага абласнога драматычнага тэатра пазнаёмілі жыхароў гарадскога пасёлка Карма са сваёй новай работай — спектаклем па аднайменнаму раману Д. Паўлавай «Сумленне».

У выязным спектаклі прымалі ўдзел артысты Н. Пало, М. Кукліна, А. Каменскі і інш.

П. ШУТАЎ.

ДУБРОЎНА Артысты Дзяржаўнага тэатра імя Якуба Коласа наведалі Дуброўна. Жыхары горада паглядзелі спектаклі «Праўда добра, а шчасце лепш» па п'есе А. Астроўскага і «Ганарліўка» па п'есе Т. Ян. Раней на сцэне Дуброўенскага Дома культуры выступілі артысты Бабруйскага музычна-драматычнага тэатра.

А. МАЦЫЛЕВІЧ.

СВЕТЛАГОРСК У клубе саўгаса «Парычы» выступіла народная харавая капэла Мінскага трактарнага завода. Вялікім поспехам карысталіся песні кампазітара В. Мурадэлі «Чырвоная Прэсня» і «Бухенвальдскі набат», беларускія народныя песні ў выкананні салістаў Ігара Валасацікава і Алы Бяссмертнай.

М. УЛАНОВІЧ.

ЧАСОПІСЫ Ў КРАСАВІКУ

«НЕМАН»

Другі нумар часопіса (сакавік—красавік) багаты на прозу. Гэта апавяданні І. Сабілы «Равесніку», Я. Васілёнка «Першая ластаўка» і «Жанчына», Б. Казанава «Па абодва бакі гарызонта» і аповесць І. Мяла «Пярэдні край». Часопіс змяшчае вершы М. Хведаровіча, Ю. Лакербая, Х. Мальцінскага, Г. Шутэнкі.

У раздзеле «Публіцыстыка» надрукаваны артыкул А. Сурскага «Гісторыя і мастак».

З артыкулам «Хімія прыходзіць на палі» выступае кандыдат хімічных навук Б. Розен.

Стопяцідзесяцігоддзю з дня нараджэння Т. Шаўчэнкі прысвечаны артыкул Р. Няхая «Ты з намі, Бацька!»

Аб баявой дружбе савецкіх і польскіх партызан на Беларусі расказвае ў сваіх успамінах Я. Засека.

Пад рубрыкай «Майстэрства» змешчаны артыкул Ул. Бойкі «Ад задумы да карціны».

Аддзел літаратурнай крытыкі складаюць рэцэнзіі на кнігі «Ля родных аселіц» П. Броўкі, «Старажытны Мінск» Э. Загарульскага, «Ён не ведае спакою» А. Кейзерава, «Сарочы церамок» С. Шушкевіча.

Ёсць у часопісе раздзел «Сатыра і гумар».

НА РАДЗІМЕ ТАЎЛАЯ

У Рудаўскай школе Слонімскага раёна адкрыўся гісторыка-рэвалюцыйны музей на грамадскіх асновах. У яго матэрыялах шырока адлюстраван перыяд падпольнай барацьбы членаў КПЗБ і камсамола Заходняй Беларусі супраць пілсудчыны. Вялікі раздзел прысвечан удзелу мясцовага насельніцтва ў партызанскім руху ў час Вялікай Айчыннай вайны.

Значную цікавасць маюць экспанаты, якія расказваюць пра паэта-рэвалюцыянера Валянціна Таўлая, ураджэнца сяла Рудаўка.

БЕЛТА.

Самадзейны мастак Мікалай Гламбоцкі працуе на Барысаўскім фанерна-запалкавым камбінаце. Яго адмысловыя захапленні: жывапіс, графіка, скульптура. Зараз майстар лепіць партрэт рабочай дзяўчыны.

Фота В. МАРОЗА.

ФЕСТЫВАЛЬ «ТАШКЕНЦКАЯ ВЯСНА»

18 красавіка ў Ташкенце, у Дзяржаўным акадэмічным тэатры оперы і балета імя А. Наваі, урачыста адкрыўся фестываль савецкай музыкі «Ташкенцкая вясна». Разам з рускімі сябрамі ва Узбекістан прыехалі дзеячы культуры Украіны, Беларусі. У «Ташкенцкай вясне» ўдзельнічаюць заслужаныя музычныя калектывы краіны, вядомыя майстры сцэны. Працоўныя Узбекістана ўбачаць маскоўскую «Бярозку», пачуюць задушэўныя песні Дзяржаўнага народнага хору Беларусі, сустрэнуцца з салістамі Вялікага тэатра Саюза ССР, Маскоўскага музычнага тэатра імя К. С. Станіслаўскага і Ул. І. Неміровіча-Данчанкі, Маскоўскага тэатра аперэты.

Дзесяць дзён працягнецца «Ташкенцкая вясна». Госці дадуць за гэты час каля 50 канцэртаў у Ташкенце, Чырчыку, Алмалыку і іншых гарадах рэспублікі.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, Г. М. БУРАЎКІН, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, Т. А. ДУБКОВА, Г. М. ЗАГАРОДНІ, В. Ул. ІВАШЫН, А. М. КАШКУРЭВІЧ, В. Б. ЛАДЫГІНА, П. М. МАКАЛЬ, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), І. А. САНКОВА, З. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОЎ, Р. Р. ШЫРМА.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

21 красавіка

Першая праграма. 11.30 — «Апасіяната». Тэлевізійны фільм. 17.05 — праграма перадач. 17.10 — для малодшых школьнікаў. «Зорачка». Тэлевізійны часопіс. 17.40 — тэлевізійныя навіны. 18.00 — «Дружба навекі». Да 19-й гадавіны Дагавору аб дружбе, узаемнай дапамозе і пасляваенным супрацоўніцтве паміж СССР і Польскай Народнай Рэспублікай. 18.30 — М. Пагодзін. «Трэцяя патэтычная». Спектакль Маскоўскага Мастацкага акадэмічнага тэатра СССР імя Горкага. У перапынках — тэлевізійныя навіны (М). 22.10 — КВЗ-64 (Мінск).

Другая праграма. 11.30—для малодшых школьнікаў. «Падарожжа па глобусу». Прырода і жывёлы Індыі, Вірмы, Інданезіі (М). 16.55— праграма перадач (М). 17.00 — для малодшых школьнікаў. «Дружныя рабяты». Перадача з Ленінграда. 17.25 — для школьнікаў. «Шлях да музыкі». Перадача з Ленінграда. 18.00 — «Самы чалавечны чалавек». Да 94-й гадавіны з дня нараджэння Ул. І. Леніна. 18.30 — «Юныя ленінцы». Дакументальны фільм. 19.30 — «У нас у гасцях алмаацінцы». Канцэрт Казахскага дзяржаўнага аркестра народных інструментаў імя Курмангазы. 20.10 — «Барыс Шчукін». Навукова-папулярны фільм. 21.00— «Добры дзень, Нетэ», «Наш флот на варце баявой». Кінанарысы. 22.10 — «Сустрэча з песняй». Кампазітар І. Майбарада (М).

22 красавіка

Першая праграма. 11.30 — «Барыс Шчукін». Навукова-папулярны фільм. 17.10 — праграма перадач. 17.15 — «Вечна жывы». Успаміны старых камуністаў аб Ул. І. Леніне. 17.45 — тэлевізійныя навіны. 18.00 — урачыстае пасяджэнне, прысвечанае 94-й гадавіне з дня нараджэння Ул. І. Леніна. Перадача з Крамлёўскага Палаца з'ездаў. 19.15 — канцэрт лаўрэатаў Ленінскіх прэмій. Перадача з Крамлёўскага тэатра (М). 21.30 — тэлевізійныя навіны (М). 22.00 — «Памяць сэрца». Выступленне журналіста Бранскага. 22.30 — «Вершы аб Леніне». Выступленне беларускіх паэтаў.

Другая праграма. 11.30 — «Сям'я Ульянавых». Мастацкі фільм. 16.45 — праграма перадач (М). 16.50 — для юнацтва. «Народная Ленініяна». Тэлефільм (М). 17.15 — лаўрэаты Ленінскіх прэмій у галіне навукі і тэхнікі (М). 18.00 — урачыстае пасяджэнне, прысвечанае 94-й гадавіне з дня нараджэння Ул. І. Леніна. Перадача з Крамлёўскага Палаца з'ездаў (М). 19.15 — «На радзіме Ільіча». 19.35 — «Якаў Свярдлоў». Мастацкі фільм. 21.25 — «Гэта бачыў Ленін». Дакументальны фільм. 21.30 — тэлевізійныя навіны (М). 22.00 — «У эфіры — «Маладосць». «Па гарызанталі і вертыкалі» (М).

23 красавіка

Першая праграма. 17.25 — праграма перадач. 17.30 — тэлевізійныя навіны. 17.50 — школа аграхімічных ведаў. «Ахова раслін хімічнымі сродкамі». Перадача з Ленінграда (М). 18.30 — вечар, прысвечаны 400-годдзю з дня нараджэння В. Шэкспіра. Перадача з Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра СССР (М). 22.00 — эстафета навін. Перадача з Ленінграда.

Другая праграма. 16.45 — праграма перадач (М). 16.50 — для юнацтва. «З Леніным у сэрцы». Літаратурна-драматычная кампазіцыя (М). 17.50 — «Будні аднаго калгаса». Кінанарыс. 18.10 — «У старажытным Каіры». Кінанарыс. 18.30 — «Утаймаванне свавольніцы». Мастацкі фільм. 20.00—«Наш сябар — шпак». Навукова-папулярны фільм. 20.10 — «Па старонках опер і балетаў». Фільм-канцэрт. 21.00 — «Бекераўскі раяль». Кароткаметражны фільм.

Калектыў Міністэрства культуры БССР выказвае глыбокае спачуванне намесніку начальніка ўпраўлення культасветустаноў — начальніку бібліятэчнай інспекцыі Н. С. Крупянько з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці маці.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 02895.